

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

KATEDRA GEOGRAFIE

Bakalářská práce

**Změny struktury hospodářství a jejich dopad na regionální
rozvoj v Karlovarském kraji (1989-2015)**

**The changes in the structure of the economy and their
consequences on the development in Karlovarský region**

Václav Janda

Ekonomická a regionální geografie

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Změna struktury hospodářství a jejich dopad na regionální rozvoj v Karlovarském kraji (1989 – 2015)*“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího kvalifikační práce za použití zdrojů uvedených v poslední kapitole této práce.

V Plzni 25.4.2016

.....

Podpis autora

Na tomto místě bych rád poděkoval mému vedoucímu práce Doc. PaedDr. Jaroslavu Dokoupilovi PhD. Za jeho odborné a užitečné rady, které mi při psaní této práce poskytl.

1 Obsah

Úvod	1
1. Cíle a metodika	2
2. Rozbor literatury	3
3. Teorie regionálního rozvoje	5
3.1. Hlavní dělení teorií regionálního rozvoje	7
3.2. Současné trendy a implikace regionální politiky	8
3.2.1 Sektorová politika v regionálním rozvoji	11
4. Obecná charakteristika Karlovarského kraje	12
4.1. Vybrané fyzicko-geografické charakteristiky	12
4.2. Vybrané charakteristiky pro obyvatelstvo	13
4.3. Vybrané charakteristiky pro cestovní ruch	13
5. Vývoj sektorové ekonomiky v KV kraji v komparaci s ČR a jeho dopad na regionální rozvoj	14
5.1. Obecná charakteristika zemědělství se zaměřením v ČR	14
5.2. Obecná charakteristika průmyslu se zaměřením na ČR	16
5.3. Analýza vývoje sektorového hospodářství KV kraje v komparaci s ČR	18
5.3.1. Primární sektor	19
5.3.2. Sekundární sektor	22
5.3.3. Terciérní a kvartérní sektor	28
5.4. Shrnutí	44
5.5. Dopad změn v sektorovém hospodářství na regionální rozvoj KV kraje	48
5.5.1. Vzdělanost	48
5.5.2. Nezaměstnanost a hrubá přidaná hodnota	49
5.5.3. Zdravotní péče a naděje dožití	50
5.5.4. Životní prostředí	51
5.5.5. Příjmy obyvatelstva	52
6. Návrhy řešení pro progresivnější regionální rozvoj v KV kraji	53
6.1. SWOT analýza KV kraje	53
6.1.1. Silné stránky	53
6.1.2. Slabé stránky	54
6.1.3. Říležitosti	54
6.1.4. Hrozby	54
6.2. Zlepšení finančních podmínek obyvatelstva a snížení emisí v KV kraji skrze domácnosti	55

6.2.1.	Charakteristika aktuální situace	55
6.2.2.	Návrh na zlepšení aktuální situace.....	56
6.3.	Podpora regionálního rozvoje skrze Přímé zahraniční investice	57
6.3.1.	Charakteristika aktuální situace	58
6.3.2.	Návrh na zlepšení aktuální situace.....	58
7.	Závěr.....	60
8.	Seznam použité literatury	62
8.1.	Tištěné zdroje.....	62
8.2.	Internetové zdroje.....	63

Úvod

V mé práci se budu zabývat analýzou vývoje hospodářství a regionálního rozvoje v Karlovarském kraji a to především analýzou vývoje hospodářských sektorů a jeho souvislostí s regionálním rozvojem.

Výběr daného tématu byl podmíněn především špatnou socioekonomickou situací v Karlovarském kraji. Region z dlouhodobého hlediska zaujímá poslední příčky v rámci České republiky v makroekonomických a demografických ukazatelích (vývoj HDP/obyv., vývoj průměrné měsíční mzdy, nízký podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva na celkovém počtu obyvatel apod.). Tudiž ani po dvaceti pěti letech nedošlo k poklesu velkých disparit mezi Karlovarským krajem a bohatšími kraji České republiky a naopak dochází k jejich zvětšování. Díky této skutečnosti je region periferní oblastí nejen z hlediska geografického, ale také z hlediska ekonomického. Tento dojem umocňuje i nedokončené dálniční spojení s hlavním městem a s výjimkou ekonomické fakulty Západočeské univerzity v Chebu i naprostá absence veřejných vysokých škol.

I přes tato negativa disponuje kraj značným potenciálem z hlediska ekonomického a kulturního rozvoje. Strategickou výhodou regionu je poloha. Díky sousedství se Spolkovou republikou Německo, levnou cenou pozemků, dostatečným dopravním napojením do zahraničních regionů a levnou pracovní silou se Karlovarský kraj stává atraktivním prostředím pro zahraniční investory a potenciálním partnerem v rámci zahraniční regionální spolupráce. Další přidanou hodnotou pro kraj je dlouhá tradice v lázeňství, která se datuje již od 15. Století. V regionu se nachází několik významných lázeňských center. Tento druh rekreační a léčebné turistiky patří k nedílným součástem ekonomiky Karlovarského kraje, podstatným způsobem se podílí na celkovém rozvoji kraje a stává se tak významným předmětem potenciálních investic.

Hlavní přidanou hodnotou této práce by mělo být hledání příčin postupného ekonomického zaostávání regionu vůči bohatším krajům v ČR. Toto zaostávání úzce souvisí s regionálním rozvojem. Na základě analýz vývoje sektorového hospodářství a jeho dopadu na regionální rozvoj, je možné dojít k formulaci predikce budoucího rozvoje. Další přidanou hodnotou práce je hledání konkrétních návrhů, které by se

mohly stát potenciálními východisky stávajícího trendu prohlubování disparit mezi Karlovarským krajem a bohatšími regiony ČR.

1. Cíle a metodika

Základním předpokladem naplnění všech cílů této kvalifikační práce je hypotéza, která předpokládá, že ekonomický a regionální rozvoj Karlovarského kraje je podprůměrný z hlediska srovnání s celorepublikovým průměrem.

Na tomto základě jsou tedy stanoveny dva hlavní cíle práce, kterými jsou identifikace příčin pomalého regionálního rozvoje kraje v souvislosti se změnami ve strukturální ekonomice v čase a dalším cílem je určení budoucí predikce regionálního rozvoje kraje s následnými návrhy konkrétních řešení, které by se mohly podílet na snižování ekonomických a regionálních disparit na mezikrajské úrovni. V prvním hlavním cíli práce je regionální rozvoj ohraničen rámcem, který zahrnuje růst HDP/obyv., výši mezd, vzdělanost, naději dožití, trh práce, životní prostředí a počet lékařů na 1000 obyvatel.

Metodika práce spočívá v několika bodech. Prvním bodem je vývojová analýza odvětvové specializace ve čtyřech hospodářských sektorech ve vybraném časovém období.

Toto období je vymezeno od roku 2000 do roku 2015. Prvním důvodem pro zvolení tohoto vymezení jsou data z 90. let, která jsou neúplná a vyznačují se nízkou vypovídající hodnotou, která je dána sloučením Plzeňského a Karlovarského kraje v těchto letech. A především na základě publikací Českého Statistického Úřadu bylo zjištěno, že se oblast KV kraje v tomto období řadila z hlediska makroekonomického a regionálního rozvoje mezi vyspělejší regiony ČR a HDP na obyvatele dosahovalo téměř 100 % HDP/obyv. v ČR. Zvyšování disparit započalo až na začátku 21. století. Po krátkém období makroekonomických problémů v podobě vyšší míry nezaměstnanosti a rozpočtového napětí došlo v ČR k nástupu konjunktury a až od té doby docházelo na území KV kraje k postupnému zaostávání v rámci ekonomických ukazatelů a ukazatelů regionálního rozvoje. Tudíž se období od roku 2000 do roku 2015 stává nejrelevantnějším časovým vzorkem pro zkoumání příčin vzniklých disparit.

Účelem vývojové analýzy je identifikace klíčových bodů na časové ose, které se nejvíce podílely na směřování současného regionálního a ekonomického rozvoje kraje. V primárním, sekundárním a terciárním sektoru analyzují vývoj zaměstnanosti, průměrných mezd a hrubé přidané hodnoty. V sekundéru a terciéru provedu analýzu dle jednotlivých odvětví. V každé analýze jednotlivého sektoru dojde ke komparaci s celostátním průměrem. Na konci této části práce dojde ke shrnutí analyzovaných dat a k formulování predikce hospodářského rozvoje. Dále výsledné zjištěné hodnoty porovnáám s hodnotami vybraných ukazatelů regionálního rozvoje, analyzují vzájemnou souvislost.

Posledními body jsou vytvoření SWOT analýzy Karlovarského kraje v rámci regionálního rozvoje a sektorového hospodářství a na základě výsledků analýzy formulace konkrétních řešení disparit na mezikrajské úrovni.

2. Rozbor literatury

V kvalifikační práci byla použita široká škála internetových a tištěných zdrojů. Teoretická část vycházela z publikací, které se orientují na regionální rozvoj a proměnu přístupů k regionální politice v čase. Hlavními autory orientující se na teorii regionálního rozvoje a regionální politiky je Jiří Blažek a David Uhlíř. Podstatná část teoretické části čerpá z publikace *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Publikace je novou verzí stejnojmenného díla z roku 2002. Oproti staršímu vydání jsou zde uvedeny současné trendy regionální politiky a regionálního rozvoje, což je pro tvorbu kvalifikační práce stěžejní. Problematikou teorie regionálního rozvoje se dále zabývá Andy Pike a Andrés Rodríguez *Local and regional development*, M. Buček a spol. *Regionální ekonomika a politika* nebo publikace od Jiřího Ježka a kol. *Regionální rozvoj*, která vznikla v roce 2014 v rámci řešení operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost „InRegion - Inovace výuky studijních oborů geografie a regionálního rozvoje s ohledem na potřeby trhu práce.¹ Pojmy regionální rozvoj, politika regionálního rozvoje a strategie regionálního rozvoje jsou zakotveny i v legislativě České republiky. Důležitým internetovým zdrojem poskytující informace o

¹ JEŽEK A SPOL. 2014. *Regionální rozvoj*. S.1

současných trendech regionálního rozvoje se v tomto případě stává *Metodická podpora regionálního rozvoje* (dostupné na regionalnirozvoj.cz), která vznikla v rámci řešení programu Socioekonomický rozvoj regionů v ČR – kartografická vizualizace vybraných indikátorů, jenž byl vypracován pro Ministerstvo pro místní rozvoj v letech 2004-2006 s následnou aktualizací v roce 2009. Stránky Ministerstva pro místní rozvoj (mmr.cz) přinášejí ucelený pohled na systém regionální politiky a regionálního rozvoje v ČR.

Z hlediska získávání dat při analýze vývoje socioekonomických ukazatelů, odvětvové specializace jsou stěžejní především souhrny statistických ročenek Karlovarského kraje v tištěné podobě od roku 2000 do roku 2002 a v elektronické podobě 2004-2015 dostupné z internetových stránek statistického úřadu (czso.cz), kde jsou podrobně zpracována data mnoha kategorií počínaje demografií, přes makroekonomické ukazatele až po životní prostředí. Dalšími zdroji z této oblasti jsou stránky ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV.cz), ministerstva průmyslu a obchodu (MPO.cz) a také Analýza rozvojových charakteristik a potenciálu Karlovarského kraje (2012), která vznikla v rámci programu rozvoje Karlovarského kraje pro období 2014-2020.

Z hlediska problematiky PZI se důležitými publikacemi staly *Příme zahraniční investice* (Srholec, 2004), kde autor komplexně rozebírá problematiku PZI. Dalším důležitým zdrojem je publikace od R.Wokouna, J. Tvrdoně a kol., která vznikla na základě výsledků řešení projektu v rámci mezinárodní vědecko-technické spolupráce České a Slovenské republiky v letech 2008-2009 řešeným pracovníky VŠE v Praze a Ekonomické univerzity v Bratislavě.

Projekt byl zaměřen na teoretické a především praktické zhodnocení hlavních faktorů investiční atraktivity regionů v ekonomice ČR a SR a na hledání motivačních faktorů zahraničních subjektů. V samotné publikaci je obsažen vývoj přílivu PZI do ČR a jejich rozložení v rámci regionů, podpora vstupu PZI ze strany státu a případové studie zabývající se zhodnocením PZI v rámci průmyslových zón a vlivu kvality lidského potenciálu na vstup PZI.² Hodnocením vlivu PZI na regionální rozvoj se zabírají Toušek a Tonev ve stejnojmenné publikaci *Příme zahraniční investice a regionální rozvoj* (2002), kde autoři zpochybňují jednoznačný pozitivní přínos PZI v oblasti nezaměstnanosti, zabývají se otázkou multiplikačního efektu, který je

² SRHOLEC.M. 2004. *Příme zahraniční investice v ČR. Teorie a praxe v mezinárodním srovnání. S.4*

s přílivem PZI do regionů často spojován.³ Důležitou publikací zabývající se řešením regionálního dopadu PZI je práce *Zahraniční investice a strategie regionálního rozvoje* (Viturka, 2000). V díle jsou definovány faktory stěžejní pro regionální rozvoj, autor zde také zastává stanovisko, že klíč pro rozvoj regionů skrze PZI spočívá ve vytvoření systémové podpory investic na regionální úrovni.⁴ Tato myšlenka je nastíněna i ve výše zmíněné publikaci od Blažka a Uhlíře *Teorie regionálního rozvoje*, kde se autoři domnívají, že základem úspěšného regionálního rozvoje je propojení sektorových politik s politikou regionálního rozvoje.

Z hlediska analýzy příčin zaostávání kraje ve vybraných ukazatelích a hledání dostupných řešení lze za primární zdroje opět považovat dílo *Teorie regionálního rozvoje: Nástin, kritika a Implikace* od Blažka a Uhlíře. Dále lze čerpat z publikací strategií regionálního rozvoje jak jednotlivých krajů, tak i České republiky. Další publikací zabývající se možnostmi řešení zaostávání regionů je dílo od J. Jánského a kol. *Možnosti řešení disparit v mikroregionech České republiky* (2012).

3. Teorie regionálního rozvoje

Pro pochopení tématu kvalifikační práce je potřeba představit a náležitě rozebrat problematiku regionálního rozvoje. Regionální rozvoj lze definovat několika způsoby, přičemž vždy záleží na kontextu, ve kterém ho řešíme. Pike a spol. vychází z domněni, že pojem rozvoj je všeobecně velmi mnohovýznamový, až vágní a tudíž může být jeho interpretace velice odlišná. V dřívějších obdobích bylo pro tento pojem synonymum ekonomický růst. Díky tomu byl regionální rozvoj spojen především s růstem produkce, majetku a pracovních míst. V dnešní době se tomuto pojmu přisuzuje širší politický, sociální a ekologický aspekt. Podstatné ovšem je, že dnes neexistují všeobecně platná kritéria, která by měl pojem regionální rozvoj naplňovat. Každá společnost a ekonomika vychází z odlišných hodnot a tradic, z těchto důvodů je těmto kritériím přisuzován různý význam. Principy a hodnoty regionálního rozvoje odráží vztahy a rovnováhu sil mezi státem, trhem a občanskou společností a jsou politicky determinované regionálně

³ P.TONEV, V.Toušek.2002. *Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj*. S.5

⁴ M. VITURKA.20002. *Zahraniční investice a strategie regionálního rozvoje*. S.4

zainteresovanými subjekty.⁵ V rámci řešení regionálního rozvoje České republiky jsem tedy ve své práci vybral ukazatele, které jsou v naší společnosti brány jako stěžejní, a které považujeme za hlavní nástroje měření regionálního rozvoje. Jsou to tedy ukazatele, které popisují, jak moc jsme bohatí, jak obtížně lze najít práci, jak moc jsme vzdělaní, jak vysoká je naše úroveň v oblasti zdravotnictví a v jak moc čistém prostředí žijeme. Tyto všechny indikátory nám v kombinaci poskytují nejlepší možný obraz o tom, jak vysoká je naše kvalita života a kvalita prostředí, ve kterém žijeme.

Dle Bučeka a spol. je úspěšný regionální rozvoj definován jako nejefektivněji využitá kombinace všeobecných principů a lokálního kompromisu, který však přihlíží k současné situaci a historii regionu. Díky tomu je aspekt regionálního rozvoje širší a zahrnuje ekonomické, sociální, environmentální, politické a kulturní aspekty.⁶

Regionální rozvoj tedy lze chápat jako komplex dynamicky se rozvíjejících procesů, ve kterých jsou zahrnuty ekonomické, environmentální, kulturní, sociální a politické složky, které se v čase pozitivně proměňují.

Regionální rozvoj je zakotven i v rámci legislativy ČR a to konkrétně zákonem č. 248/2000 sb. o podpoře regionálního rozvoje, kde je definován jako dynamický a vyvážený rozvoj území České republiky se zřetelem na kvalitu života a životního prostředí. Dále jako proces snižování regionálních rozdílů umožňující využití místního potenciálu pro zvýšení hospodářské a sociální úrovně regionů.

Pro pochopení problematiky regionálního rozvoje je také důležité si uvědomit, že výsledky regionálního rozvoje jsou dány kooperací mnoha aktérů, kteří se dají rozdělit do tří základních skupin a to na podniky, soukromé domácnosti (jednotlivci) a veřejný sektor. V rámci podniků a státu dochází k výměně zboží a služeb, dále k platbě daní a poplatků ze strany podniků a výdajů státních veřejných institucí v podobě npř. státních dotací. Vztah mezi domácnostmi a podniky je dán pracovními výkony ze strany domácností, výdajů v podobě mezd a platů ze strany podniků a vzájemnou výměnou služeb a zboží. Poslední vztah mezi domácnostmi a státem je dán vzájemnou výměnou

⁵ PIKE A SPOL. 2007. *Local and regional development* IN: *Regional Studies*, s.126.

⁶ BUČEK A SPOL. 2010. *Regionálna ekonómia a politika*. Bratislava: Iura Edition, s. 63.

pracovních výkonů a služeb, výdaji domácností formou daní a poplatků a mandatorními výdaji ze strany státu.⁷

3.1. Hlavní dělení teorií regionálního rozvoje

Teorií pro regionální rozvoj bylo vytvořeno poměrně značné množství, přičemž soubor těchto teorií je koncepčně hybridní, z tohoto důvodu jsou jejich samotné výchozí principy často protikladné. I když se dají teorie regionálního rozvoje klasifikovat na základě mnoha kritérií, obecně převládá přístup dělení teorií na konvergenční, které vycházejí z předpokladu, že základní přirozenou tendencí regionálního rozvoje je vyrovnávání rozdílů mezi regiony a na teorie divergenční, které předpokládají, že tendencí regionálního rozvoje je naopak prohlubování rozdílů mezi regiony. Základní rozdíl mezi těmito skupinami spočívá v tom, zda autoři přikládají větší význam nivelizačním nebo diferenciálním procesům. Autoři obou dvou skupin nevyklučují působení opačných procesů, domnívají se však, že jejich vliv je pouze částečný nebo dočasný. Velkým problémem tohoto základního dělení je nejednoznačnost časového horizontu, ve kterém autoři teorií pracují. Například konvergenční teorie často pracují s mnohem delším časovým horizontem než teorie divergenční. Z tohoto pohledu je tedy složité určit, zdali v konečném výsledku převládají nivelační nebo diferenciální procesy.⁸

Z pohledu této práce je tedy aktuálnější spíše divergenční přístup, jelikož práce pracuje s menším časovým horizontem a vychází z předpokladu, že konkrétní region stále více zaostává oproti regionům ostatním, i přesto, že v obou případech dochází k regionálnímu rozvoji.

S alternativou za divergenční a konvergenční dělení přichází Markusen (1985), který vychází z epistemologické konstrukce samotných teorií. To znamená, že dělení teorií probíhá na základě jejich cílového poznání. Markusen je tedy dělí na induktivní a deduktivní. Induktivní teorie zdůrazňují stranu poptávky, deduktivní stranu nabídky. Je ovšem snadno odvoditelné, že v praxi se v jednotlivých teoriích mísí oba přístupy, přičemž v konečném výsledku jsou klasifikovány podle převládajícího přístupu.

⁷ JEŽEK A SPOL. 2014. *Regionální rozvoj*. s.5-6.

⁸ BLAŽEK, UHLÍŘ.2011. *Regionální rozvoj, nástin, kritika, implikace*. s 14-16

Z hlediska utváření regionálních nástrojů a koncepční regionální politiky je toto druhé dělení velice důležité.⁹

Jak již bylo zmíněno, i přes alternativní hlavní dělení z pohledu gnozeologické konstrukce teorií, lze za nejzákladnější rozdělení považovat i přes všechny nedostatky dělení na konvergenční a divergenční teorie, přičemž práce pracuje spíše s předpokladem prohlubování meziregionálních rozdílů. Názor na otázku, zda se důsledkem regionálního rozvoje prohlubují nebo naopak zahlazují rozdíly, se v průběhu 20. století měnil. A to hlavně v souvislosti s problematikou role státu a státních intervencí v ekonomice. Na základě přístupů k těmto stěžejním otázkám se formovaly samotné regionální koncepce a regionální strategické plánování. Z tohoto důvodu je důležité přiblížit současné trendy a implikace regionální politiky.

3.2. Současné trendy a implikace regionální politiky

Na rozdíl od dřívějších přístupů k regionální politice, jejichž pojetí bylo jednoznačně ukotvené, se současné trendy vyznačují velkou mírou eklekticismu.¹⁰ Například regionální politika inspirovaná keynesiánstvím se vyznačovala snahou centralizovaného řízení regionálního rozvoje. Jejimi hlavními nástroji byly státní intervence v podobě relokace velkých podniků do zaostávajících regionů a vytváření pobídek pro zahraniční investory formou daňových úlev, velkých státních investic do infrastruktury apod.¹¹ V tomto období byl tedy kladen velký důraz na roli státu v otázce regionálního rozvoje, státní intervence měly být hlavní silou řešící meziregionální disparity. Naopak neoliberální směry měly za cíl posilovat lokální iniciativu a decentralizovat regionální politiku za pomoci deregulačních opatření, podporou malých a středních podniků nebo plošného snižování daňové zátěže. Filozofie neoliberálních směrů vycházela z přesvědčení čím méně státu, tím rychlejší rozvoj.¹²

Současné přístupy k regionální politice jsou ovlivněny několika předchozími směry včetně keynesiánství a neoliberalismu. Převládajícím prvkem jsou však institucionální

⁹ BLAŽEK, UHLÍŘ.2011. *Regionální rozvoj, nástin, kritika, implikace.* s 18-19

¹⁰ BLAŽEK, UHLÍŘ.2011. *Regionální rozvoj, nástin, kritika, implikace.* s 260

¹¹ BLAŽEK, UHLÍŘ.2011. *Regionální rozvoj, nástin, kritika, implikace.* s 121-126

¹² BLAŽEK, UHLÍŘ.2011. *Regionální rozvoj, nástin, kritika, implikace.* s 65

přístupy, které dle Richarda Nelsona (1998) vycházejí z předpokladu, že instituce, ať již formální (zákony) nebo neformální (tradice, zvyky), představují základní prvek analýzy, jejímž zkoumáním dochází ke sblížení ekonomické teorie a ekonomické praxe. Zároveň zdůrazňuje roli inovací, nových technologií a vzájemné chování firem a jejich interakcí s vnějším prostorem. V přenesení do regionální politiky jde o kladení důrazu na využití a mobilizaci místního endogenního rozvojového potenciálu a mobilizaci místních aktiv (lidský potenciál, znalosti, kontakty). Tento přístup se nabízí jako jedno z možných řešení problémů kraje. Jak již bylo řečeno v úvodu práce, kraj disponuje solidním potenciálem především díky své poloze a přírodním podmínkám, při zaměření se na tyto aktiva, mezi která lze dále zařadit například dobré vztahy se zahraničními bohatšími regiony, může dojít k rychlejšímu rozvoji kraje.

Dále dle Nelsona dochází ke stírání rozdílů mezi lokální a celostátní úrovní politik, to vede mimo jiné i k přibližování soukromého a veřejného sektoru. Dalším rozdílem oproti předcházejícím obdobím je snaha řešení příčin regionálních problémů a ne jen jejich následků. Toto řešení spočívá dle M. Carnea (1988) ve zpracování rozvojové strategie, která je postavena na iniciaci a zorganizování společné akce a posilování partnerství. Takto stanovená koncepce by měla pomoci identifikovat slabé, respektive silné stránky regionu a společnou iniciací pracovat na odstranění těchto slabých a posilování silných stránek daného regionu.¹³ V rámci této práce taktéž dochází k identifikaci slabých a silných stránek regionu, avšak na specifické úrovni sektorového hospodářství.

Další současnou tendencí je chápat regionální politiku jako politiku strategickou, jenž má být preventivním prostředkem tvorby a udržení konkurenceschopnosti v globální ekonomice a prostředkem zajišťujícím co nejvíce aktivit s vysokou přidanou hodnotou. Jak již bylo nastíněno, hlavním rysem je vytváření partnerských vazeb mezi regionálními subjekty spadající do soukromého nebo veřejného sektoru, což vede k vytváření platform, které umožňují vzájemnou komunikaci a vedou k rychlejšímu růstu regionálního rozvoje. Do role sprostředkovatele těchto vazeb se přitom čím dál tím více staví lokální a regionální instituce (rozvojové agentury, inovační centra, apod.).

¹³ BLAŽEK, UHLÍŘ. 2011. *Regionální rozvoj, nástin, kritika, implikace*. s 261-262

Stále více se objevuje potřeba neutrálního a profesionálního prostředníka, který musí být akceptovatelný pro co možná nejširší portfolio partnerů.¹⁴

Vzhledem k tomu, že současné trendy regionálního rozvoje jsou do značné míry ovlivněny institucionálním přístupem, je čím dál více patrné, že se do popředí dostává význam inovací. Díky tomu se stále více promítá do strategie regionálního rozvoje regionální inovační strategie, která dle Uhlíře a Blažka (2010) někdy kompletně nahrazuje strategii regionálního rozvoje. Jejím cílem je na základě analýzy současného stavu a fungování regionálního inovačního systému navrhnout ucelenou strategii na podporu tvorby i aplikace inovací v regionu. Podpora šíření inovací představuje další preventivní mechanismus, který se snaží řešit příčiny regionálních problémů v dlouhodobém časovém horizontu. Mezi konkrétní nástroje regionální politiky zaměřené na podporu inovací patří dle Uhlíře a Blažka (2012) například podpora zřizování vědeckých a technologických parků a pracovišť, zaměřených na transfer technologií s cílem stimulovat výzkum v regionu a urychlit aplikaci jeho výsledků v praxi nebo projekty podporující spolupráci výzkumných pracovišť a zřizování pracovních skupin složených ze zástupců relevantních organizací orientovaných na řešení konkrétních problémů (npř. posílení vývojové základny, kterou může sdílet větší počet firem). Zaměření se na regionální inovační strategii by mohlo být stěžejní i pro KV kraj a mohlo by představovat jednu z možností dynamičtějšího rozvoje, jelikož jednou ze slabých stránek kraje je právě absence odvětví a institucí s vysokou přidanou hodnotou.

Díky vysoké elektivnosti dnešních přístupů se v dnešní regionální politice objevují i rysy keynesiánství. Tato inspirace se projevuje v lákání zahraničních investic za pomoci propojení inovační politiky s podporou zahraničních investic a velkou pozorností ze strany státu věnovanou následné péči o zahraniční investory. Stát v těchto případech využívá nástroje v podobě poskytování pozemků a nemovitostí za dumpingovou cenu, investic do regionálního marketingu, výstavby průmyslových areálů a také v podobě tvorby investičních pobídek, které se ale liší dle jednotlivých typů regionů, díky čemuž se státní orgány pokouší o vyrovnání meziregionálních disparit. Zde lze podotknout, že podobný proces v KV kraji již probíhá. V regionu se momentálně nachází 6 větších

¹⁴ BLAŽEK, UHLÍŘ. 2011. *Regionální rozvoj, nástin, kritika, implikace*. s 264-265

průmyslových parků a většina z nich se rozvíjí díky velkému přičinění veřejných státem řízených institucí.

3.2.1 Sektorová politika v regionálním rozvoji

Další výraznou změnou ve vývoji regionálního rozvoje je propojování regionální politiky s různými druhy sektorové politiky. Jedním z příkladů je politika hospodářské a sociální soudržnosti EU, která vznikla propojením regionální politiky se sociální a zemědělskou politikou. Dle Blažka a Maceškové (2010a) je v dnešní době již obecně přijímaná skutečnost, že některé sektorové politiky mají na regiony daleko větší vliv než oficiální regionální politika.¹⁵ Důkaz tohoto smýšlení je odražen v přerozdělování státního rozpočtu. Dle ministerstva financí (2015) bylo pro ministerstvo pro místní rozvoj, které realizuje politiku regionálního rozvoje vyčleněno jen 14,8 miliardy korun, což představuje třetí nejnižší rozpočet v rámci ministerstev ČR.¹⁶ Dle Blažka a Uhlíře (2011) slabina této strategie spočívá v tom, že většina samostatných sektorových politik v sobě nemá zakomponovanou regionální dimenzi, tím pádem neřeší dopad územní alokace podpory na regionální disparity, což vede k nezamýšleným dopadům na regionální politiku. Například dle studie Blažka a Maceškové (2010) byla prokázána velká nerovnoměrnost v regionální alokaci investičních prostředků ze státního rozpočtu.¹⁷ Příkladem rozporu sektorové a regionální politiky na úrovni KV kraje může být například politika státní energetické koncepce, která usiluje o rozvoj energetických odvětví, které mají nižší dopad na životní prostředí. Dopad této politiky může být ve většině regionů pozitivní, ale například v KV kraji, kde panuje velká závislost na energii generované z tepelných elektráren, může díky omezování tohoto druhu elektráren dojít k rapidnímu nárůstu nezaměstnanosti a snižování platů. Ve výsledku tento proces může být doprovázen skrytými vedlejšími náklady, které mohou být vyšší než ty, které byly generovány tepelnými elektrárnami. Proto je důležité, aby sektorové politiky co nejvíce kooperovaly s politikou regionálního rozvoje.

I přes tyto nedostatky představují sektorové politiky velký potenciál pro regionální rozvoj. Zohlednění specifických potřeb regionů ze strany sektorových politik by mohlo

¹⁵ BLAŽEK, UHLÍŘ.2011. *Regionální rozvoj, nástin, kritika, implikace*. s 265

¹⁶ Dokument *Státní rozpočet v kostce 2015*. Dostupný z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2015-21174>

¹⁷ BLAŽEK, UHLÍŘ.2011. *Regionální rozvoj, nástin, kritika, implikace*. s 266

umožnit lepší spolupráci a provázanost mezi jednotlivými politikami, což by mohlo vést k pozitivním dopadům na regionální rozvoj. Avšak metodologie zkoumání vlivů sektorových politik na regionální dimenzi (teritorial impact assesment) se stále utváří.

4. Obecná charakteristika Karlovarského kraje

Karlovarský kraj je nejzápadněji položeným regionem v rámci ČR a vznikl rozdělením Západočeského kraje. Společně s Ústeckým krajem tvoří oblast soudržnosti NUTS2 Severozápad. Skládá se ze tří okresů (Chebský, Sokolovský a Karlovarský) a celkem zahrnuje 132 obcí. Obce jsou dále členěny do 518 částí. Co do rozlohy je kraj druhým nejmenším po Libereckém kraji a dle statistického úřadu zaujímá pouze 4,2 % území ČR. Největší část rozlohy zaujímá Karlovarský okres, který se rozkládá na 46 % rozlohy kraje. Shodných velikostí dosahují okresy Chebský a Sokolovský.

4.1. Vybrané fyzicko-geografické charakteristiky

Z pohledu fyzické geografie je Karlovarský kraj velice rozmanitým regionem. Podél státní hranice se rozprostírá Krušnohorská subprovincie s nejvyšším bodem Klínovcem v Krušných horách (1244 m n.m.), jenž je zároveň nejvyšším bodem celého regionu. Významnějšími celky tvořící tuto soustavu jsou dále Smrčiny, které se nacházejí v Ašském výběžku a chebská a sokolovská pánev, které se společně s Doupovskými horami rozprostírají v Podkrušnohorské oblasti. Součástí Krušnohorské provincie je i Slavkovský les, nacházející se v Karlovarské vrchovině. Značná část území je chráněna v CHKO Slavkovský les.

Naopak nejnižší bod kraje se nachází na řece Ohři při hranicích kraje (320 m n.m.). Ohře je nejvýznamnější řekou pro celý region a celý kraj spadá do jejího povodí. Dalšími významnějšími toky jsou řeky Teplá, Rolava a Svatava. Z hlediska přírodních zdrojů jsou pro region strategické zásoby hnědého uhlí v sokolovské pánvi, které jsou zásadním zdrojem pro distribuci energií v kraji. Dalšími významnými přírodními zdroji jsou keramické jíly, jejichž ložiska se vyskytují především v chebské pánvi a na Karlovarsku. Společně s kvalitní produkcí porcelánu, související s nalezišti

keramického jílu je kraj známý díky zásobám minerálních a léčivých vod, které úzce souvisí s tradicí a rozvojem lázeňství.

4.2. Vybrané charakteristiky pro obyvatelstvo

Dle statistického úřadu ČR (ČSÚ) žilo v kraji ke dni 31.12.2014 299 293 obyvatel, což představuje 2,8 % populace ČR. S počtem 117 016 obyvatel, je nejlidnatějším okresem okres karlovarský. V hodnotách přirozeného přírůstku patří kraji, dle statistického úřadu ke konci roku 2014 poslední místo s hodnotou -1,3‰. Z pohledu mechanického pohybu obyvatel činila bilance migračního salda ke konci roku 2014 dle ČSÚ -629 osob. Tudíž celkový přírůstek za rok 2014 byl záporný a dosáhl hodnoty 1 016 osob.

Podíl nezaměstnaných v Karlovarském kraji (počet dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let k obyvatelstvu stejného věku) činil dle ČSÚ ke konci roku 2014 8,21 %. V okrese Cheb dosahovala nezaměstnanost 6,41 %, v okrese Sokolov 9,89 % a v okrese Karlovy Vary 8,31 %. Největší skupinu dle ČSÚ tvořili uchazeči se základním vzděláním a bez vzdělání (45,1 %). Dle věkového rozhraní byla nejpočetněji zastoupena skupina ve věku 35-44 let (22,7 %).

4.3. Vybrané charakteristiky pro cestovní ruch

Jak již bylo zmíněno, lázeňství je pro KV kraj důležitým odvětvím. Jedná se o stěžejní bod cestovního ruchu v kraji. Ke konci roku 2014 navštívilo KV kraj dle ČSÚ 776 671 hostů a z toho 66,6 % tvořily cizinci, především ruské národnosti. V rámci ČR se KV kraj za rok 2014 umístil na 1. místě v počtu přenocování na 1000 obyvatel (15 014,6). S lázeňstvím je spojen i rozvoj kulturních zařízení, památkových zón a z hlediska turistické atraktivity je region dějištěm mezinárodních kulturních událostí, z nichž nejvýznamnější je Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech.¹⁸

¹⁸ V následující kapitoly byly použity informace pouze ze stránek ČSÚ v Karlových Varech a ze stránek Karlovarského kraje. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xk/charakteristika_karlovarskeho_kraje
<http://www.karlovyvary-region.eu/cz/o-karlovarskem-kraji/karlovarsky-kraj-v-kostce-7209>

5. Vývoj sektorové ekonomiky v KV kraji v komparaci s

ČR a jeho dopad na regionální rozvoj

Pro přiblížení problematiky vývoje sektorové ekonomiky v KV kraji a ČR charakterizují v úvodu této části práce jednotlivé sektory ekonomiky. Vzhledem k tomu, že KV kraj je součástí České republiky, charakterizují jednotlivé sektory v rámci celé ČR.

5.1. Obecná charakteristika zemědělství se zaměřením v ČR

Do primárního sektoru jsou zařazeny všechny podnikatelské subjekty zemědělské prvovýroby, které se orientují na rostlinnou a živočišnou výrobu.¹⁹ Zemědělská výroba společně s navazující potravinářskou výrobou patří mezi tradiční odvětví národního hospodářství. V rámci ČR se podíl zemědělství na národním hospodářství pohybuje dlouhodobě kolem 3 – 4 %. Tímto poměrem se vyznačují vyspělé státy, avšak například průměrný poměr bývalé evropské patnáctky se pohybuje těsně pod třemi procenty.²⁰ Tradice zemědělství v ČR přispěla k soběstačnosti v rámci pěstování základních potravin a k proslavení některých zemědělských komodit, které se staly nedílnou součástí zahraničního obchodu. Mezi tyto komodity se řadí hlavně česnek, cukr, mléko a slad. V návaznosti na zahraniční obchod je třeba zmínit, že dle ČSÚ tvoří zemědělský export finanční objem pohybující se v posledních letech kolem částky 125 mld. Kč.²¹ V případě nezapočítání služeb do celkového zahraničního exportu, dojdeme k závěru, že vývoz zemědělských komodit drží pátou příčku mezi 10 třídami mezinárodní klasifikace SITC a jejich procentuální poměr se pohybuje kolem 3,6 %. Lze tedy dojít k

¹⁹ ČSÚ, KRAJSKÁ REPREZENTACE KARLOVY VARY. *Statistická ročenka KV kraje 2001* s116.

²⁰ Web Eurostat. Structural business statistics overview. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Structural_business_statistics_overview#Sectoral_analysis

²¹ Web ČSÚ. Česká republika v číslech. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech#06>

závěru, že i když se primární sektor na HDP státu podílí pouhými třemi procenty, je stále velice důležitou a nezanedbatelnou součástí národní ekonomiky.

V dnešní době se v ČR hospodaří na 4264 ha zemědělské půdy, která tvoří polovinu rozlohy státu (v KV kraji tvoří 44 %). Více než třetinu půdního fondu v ČR tvoří lesní pozemky. Dlouhodobým trendem je snižování výměry zemědělské půdy a zvyšování výměry lesní, která od roku 2005 dle ČSÚ vrostla o 15 %.

Vlastnická situace zemědělství v ČR se dá charakterizovat velkou roztržitostí vlastnictví půdy a velkým podílem najaté půdy (90 %) od velkého počtu pronajímatelů. Tímto se velmi lišíme od ostatních členů EU, kde je standardem spíše velkozemědělství. Na území ČR zaujímají podniky s více než 50 ha zemědělské půdy 92 % z celkové výměry obhospodařovatelné zemědělské půdy.²²

Velkým specifikem zemědělství je, že se jedná o sociální aktivitu v ekonomické oblasti, která však zcela podléhá hlavním ekonomickým proudům (neoklasická a institucionální ekonomie). To znamená, že se ubírá stejným směrem a fungují v něm obdobné principy řízení a plánování jako například u průmyslového odvětví nebo u velké části služeb. V praxi to znamená, že stejně jako u dalších ekonomických sektorů je i zde primárním účelem zisk. Projevují se snahy o modernizaci, tvorbu inovací a o co nejvyšší efektivitu práce. Důsledkem dodržování těchto postupů je udržení konkurenceschopnosti. Díky tomuto faktu zemědělství dnes neslouží pouze jako výrobce potravin, ale přebírá i důležité společenské a ekologické funkce. Sociální stránka zemědělství pramení z toho, že je zároveň esenciální složkou venkovského prostoru.

V posledních letech jsou zemědělci k těmto funkcím vedeni a motivováni širokou škálou dotačních nástrojů, ať již z národních nebo evropských zdrojů.²³

²² Web ministerstva zemědělství. eAgri. Dostupný z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/>

²³ H.HUDEČKOVÁ, M.LOŠŤÁK, A. ŠEVČÍKOVÁ. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. s. 124-125

5.2. Obecná charakteristika průmyslu se zaměřením na ČR

Průmyslové odvětví je chápáno jako soubor podnikatelských subjektů, které vyrábějí průmyslové výrobky s obdobným ekonomickým určením. Základní zpravodajskou jednotkou statistiky průmyslu, která je v práci stěžejní pro analýzu sektorové politiky je podnikatelský subjekt s převažující průmyslovou činností, zařazený podle odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ) platné od 1.1.1992. Údaje jsou zjišťovány na základě podnikové metody, tzn., že jsou zjišťovány přímo z podniků se sídlem na příslušném území, včetně jejich závodu a provozoven v jiných krajích. Vzhledem k nižší relevantnosti údajů za příslušné území nejsou údaje již dále členěny do okresů.²⁴

Průmysl má podobně jako zemědělství v ČR hluboké historické kořeny. V období první a druhé průmyslové revoluce byly České země hnací silou průmyslu celého Rakousko-Uherska. Před rozpadem monarchie bylo v Českých zemích koncentrováno 70 % veškerého průmyslu. Rozvoj průmyslu pokračoval i v poválečném období a ke konci 30. let se ČSR stala jednou z průmyslově nejrozvinutější zemí světa. I dnes je průmysl významnou složkou národního hospodářství. Tvoří 35 % celkového HDP země a zaměstnává přes 40 % všech ekonomicky aktivních obyvatel. Hlavními pilíři českého průmyslu je strojírenství, hutnictví, chemický a potravinářský průmysl.²⁵

Nejdůležitějším odvětvím v rámci ČR je strojírenský průmysl. V rámci zahraničního obchodu tvoří poměr exportu strojů v posledních letech ve finančním objemu kolem 52 % celkového vývozu a v této statistice zaujímá jednoznačně první místo. Pro představu druhý největší exportní objem tvoří polotovary a materiály, které se na celkovém objemu podílí, oproti strojům pouze necelými 20 %.²⁶

Z hlediska KV kraje je významný zpracovatelský průmysl, respektive průmysl skla, keramiky a porcelánu, energetika a průmysl těžební, který přímo souvisí s lokalitami výskytu nerostných surovin (v případě KV kraje se bavíme o nalezištích hnědého uhlí). Těžební průmysl se vyznačuje vysokými počátečními investicemi a často velkými zásahy do environmentálního prostředí. V posledních letech se český těžební průmysl

²⁴ ČSÚ, KRAJSKÁ REPREZENTACE KARLOVY VARY. *Statistická ročenka KV kraje 2001* s.132

²⁵ Web czech. Podnikání. Dostupný z: <http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Hlavni-pilire-ceskeho-prumyslu>

²⁶ Web ČSÚ. Česká republika v číslech. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech#06>

potýká s problémy související s klesajícími cenami těžených komodit. Tento obrat v hospodářském vývoji způsobil pokles tržní kapitalizace většiny velkých těžařských společností a nutí některé společnosti ke snižování nákladů. Typickým příkladem je Sokolovská Uhelná a.s. Dalšími aktuálními problémy těžebního průmyslu v ČR jsou problematika trvalé udržitelnosti zdrojů a zvyšování cen energií a služeb v oblasti energetiky.²⁷

Významným faktorem ovlivňující průmysl ČR se stalo přijetí ČR do společné průmyslové politiky EU, která má od té doby vliv na národní průmyslovou politiku a je zřejmé, že tento vliv bude posilovat. Společná průmyslová politika EU je integrovanou součástí mnoha dalších politik EU (obchod, vnitřní trh, výzkum a inovace, zaměstnanost, atd.). Jejím konkrétním cílem je zaměřením se na urychlené přizpůsobování se průmyslu strukturálním změnám, podporu dokonalejšího využívání průmyslového potenciálu v oblasti inovací, výzkumu a technologického rozvoje, podpora vytváření prostředí příznivého pro rozvoj podnikání v rámci Unie, zejména malých a středních podniků a podpora prostředí příznivého pro spolupráci mezi podniky²⁸

5.3. Obecná charakteristika terciéru a kvartéru se zaměřením na ČR

Terciérní a kvartérní sektor je globálně významným, dynamicky se vyvíjejícím odvětvím ekonomiky. Jeho součástí je široké portfolio služeb nižšího a vyššího řádu počínaje maloobchodem, přes velkoobchod a cestovní ruch až po finančníctví právně-poradenské služby a vědu a výzkum. Vyznačuje se velkou rozmanitostí, vyšší přidanou hodnotou svých produktů, zastoupením ekonomicky aktivních obyvatel s vyšším vzděláním a tím, že jeho výstupem jsou zpravidla nehmotné statky. Představuje nejvýznamnější oblast ekonomiky všech vyspělých zemí a centrum inovací. Stejně je

²⁷ Web PWC. Těžební průmysl. Dostupné z: <http://www.pwc.com/cz/cs/energetika-a-distributorske-site/tezarstvi.html>

²⁸ Web Evropský parlament. Fakta a čísla. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.9.1.html

tomu tak v České republice, kde se podíl služeb na celkovém HDP pohybuje kolem 60% hranice a zaměstnává 65 % všech ekonomicky aktivních obyvatel.²⁹ Tendence terciarizace ekonomik průmyslově vyspělých států logicky souvisela s jejich rostoucí ekonomickou úrovní, jenž umožňuje zajistit vyšší standard hmotné spotřeby obyvatelstva a to i při stagnující nebo dokonce klesající zaměstnanosti ve výrobní sféře. Dalším důvodem terciarizace je postupný růst hrubého domácího produktu na obyvatele.³⁰ Tento jev má za následek posun ze strany poptávky obyvatelstva, jelikož s rostoucím HDP/obyv. se zvyšuje kupní síla spotřebitelů, jenž nahrává rozšiřujícímu se sortimentu služeb. Služby dlouhodobě přebírají i některé funkce předvýrobních a povýrobních etap výrobního procesu. Dále pak umožňují příjemněji a aktivněji využít rostoucí objem volného času obyvatelstva a to zejména formou turismu, zábavy, kultury, vzdělávání nebo sportovního vyžití (jak již bylo zmíněno velkou přidanou hodnotou v oblasti služeb je konkrétně pro Karlovarský kraj cestovní ruch spojený s lázeňstvím).

5.3. Analýza vývoje sektorového hospodářství KV kraje v komparaci s ČR

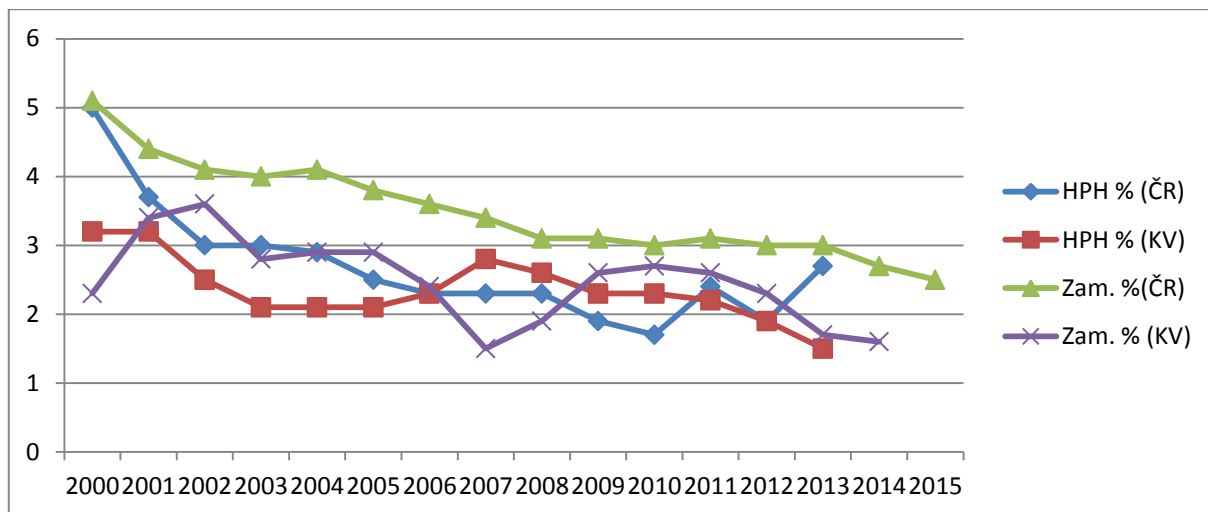
Cílem této podkapitoly je snaha o nalezení příčin, které vedly k postupnému nárůstu regionálních disparit. Jako hlavní nástroj byla použita analýza vývoje sektorového hospodářství. Do této analýzy byly zahrnuty ukazatelé, které nejlépe odráží význam jednotlivých odvětví. Jsou to podíl na celkové zaměstnanosti, podíl na celkové hrubé přidané hodnotě (HPH) a průměrné hrubé měsíční mzdy (PM).

²⁹ Web MPO.Podpora podnikání. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument12373.html>

³⁰ URBANOVÁ, Jana. *Vývoj struktury zaměstnanosti v terciárním sektoru průmyslově vyspělých zemí*. S.17

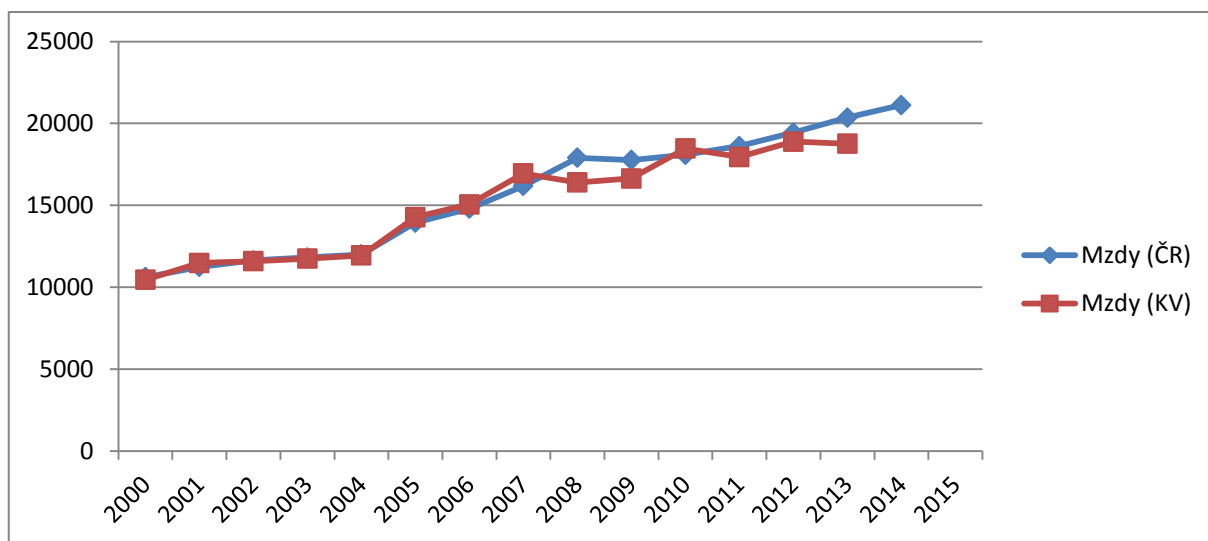
5.3.1. Primární sektor

Graf. č.1 Vývoj hrubé přidané hodnoty a podílu zaměstnanosti v KV kraji a ČR v primárním sektoru (2000-2015)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2000 -2015)

Graf. č.2 Vývoj hrubých průměrných mezd (Kč) v primárním sektoru na úrovni KV kraje a ČR (2000 – 2015)

Dle grafu č.1. je patrné, že v celém v měřeném období byl podíl zaměstnanosti v primárním sektoru na úrovni ČR vyšší. To je dáno nižším potenciálem KV kraje pro zemědělskou výrobu. V KV kraji převládá oblast bramborářská a v okolí Krušných hor oblast pícinářská.³¹ To znamená, že zemědělská výroba v kraji je orientovaná na užší portfolio zemědělských komodit (především pěstování konzumních brambor, krmných obilovin). Dále je z grafu viditelný rozdílný vývoj tohoto poměru. V případě ČR šlo o kontinuální pokles, kdy v roce 2000 tvořil podíl zaměstnanosti v zemědělství necelých 5 % a v roce 2015 již jen 2,5 %. Jediný menší nárůst nastal v roce 2004. Jednu z hlavních příčin můžeme nalézt ve vstupu ČR do EU. Na konci roku 2004 vykázalo české zemědělství poprvé po třech letech kladný hospodářský výsledek (8,6 mld. Kč). Šlo zároveň o rekordní hospodářský výsledek tohoto sektoru za celou dobu existence ČR. Dle Zelené zprávy z roku 2004 se na rapidním zlepšení hospodářství v primárním sektoru nejvíce podílely přílivy dotací z EU a odstranění bariér v pohybu zboží a služeb spojené se vstupem. To vše vedlo k lepšímu odbytu zboží a tudíž i k zvýšení poptávky pracovních sil. Avšak od následujícího roku začalo docházet k razantnímu poklesu, který se zastavil až v roce 2008. Tento pokles byl zapříčiněn především lepším propojením sekundárního a terciárního sektoru se zeměmi EU. To vedlo obdobně jako u agrárního sektoru k lepším hospodářským výsledkům a tudíž také k navýšení poptávky po pracovních silách, která byla logicky mnohem vyšší a rozmanitější než v případě priméru.

V roce 2008 s počátkem dopadů hospodářské krize došlo k zastavení tohoto poklesu, který se ustálil na 3% hranici až do roku 2013, kdy došlo k opětovanému poklesu. Rok 2013 koresponduje s koncem hospodářské krize a počátkem konjunktury, tudíž od tohoto roku se začíná projevovat obdobný efekt jako v roce 2005 – 2008.

Křivka v poměru zaměstnanosti v KV kraji je podstatně kolísavější. Oproti celorepublikovému trendu docházelo v prvních třech letech měřeného období k opakovanému meziročnímu nárůstu, kdy v roce 2000 činil poměr zaměstnanosti primárního sektoru v KV kraji 2,1 % a v roce 2003 přesáhl hranici 3,5 %. Tento opačný trend mohl být zapříčiněn především zemědělskou politikou, která vycházela z vládou

³¹ TYŠER, Luděk. *Kategorizace zemědělského území České republiky*. Dostupné z: <http://docplayer.cz/170034-Kategorizace-zemedelskeho-uzemi-ceske-republiky-ing-ludek-tyser-phd.html>

schválené koncepce agrární politiky pro období před vstupem ČR do EU. Koncepce měla za cíl řešení aktuálních problémů českého zemědělství a přípravu agrárního sektoru na jeho budoucí fungování v rámci EU. Jedním z hlavních nástrojů této politiky byla podpora mimoprodukčních funkcí zemědělství a to především v zemědělsky znevýhodněných oblastech, kam spadá i KV region.³² Díky změně vlády v roce 2002 a určitému odklonu od této politiky zaměřující se především na zaostávající regiony se poměr zaměstnanosti v priméru na úrovni kraje snížil. K opětovanému nárůstu došlo obdobně jako na úrovni ČR v období vstupu do EU. Avšak od roku 2005 do roku 2007 došlo k dalšímu poklesu, mnohem prudšímu než v oblasti celorepublikového průměru. Tento strmější pokles byl dán především průmyslovou povahou regionu a naopak nízkým zemědělsko-produkčním potenciálem. Před začátkem hospodářské krize se tak agrární sektor podílel pouze 1,6 procenty na celkové zaměstnanosti. Obrat nastal v roce 2008, díky hospodářské krizi. Především díky velkému růstu nezaměstnanosti v jiných odvětvích se zvýšil podíl zaměstnanosti v primárním sektoru a z původních 1,6 % se koncem roku 2012 zvýšil poměr na 2,6 %. Následný pokles je opět spojován s nástupem konjunktury a oživením jiných a pro kraj významnějších odvětví.

Z hlediska vývoje hrubé přidané hodnoty v oblasti priméru lze na základě hodnot prezentovaných v grafu č.1 pozorovat podobný trend jako v oblasti zaměstnanosti a to u obou sledovaných úrovní. V obou případech lze pozorovat dlouhodobý klesající podíl agrárního sektoru na hospodářství. V případě ČR dochází v prvních třech letech měřeného období k prudkému poklesu podílu. Jedinou výjimku tvoří roky 2007, 2008 a 2013, kdy podíl na HPH meziročně stagnoval respektive v roce 2013 mírně vzrostl oproti předchozímu roku o 0,4% bodu. Je nutné podotknout, že největší pokles HPH českého primárního sektoru byl zaznamenán především v 90. letech. Dle zprávy o postavení primárního sektoru v ČR, publikované ČSÚ se v roce 1990 agrární sektor podílel na celkové HPH České republiky více jak 7,5 %. Zpomalování poklesu podílu primárního sektoru na HPH začalo dva roky před vstupem ČR do EU. Důvodem byla opět zemědělská politika vlády, která měla za cíl připravit agrární sektor na vstup do společné evropské zemědělské politiky. Od té doby tedy dochází k mírnějšímu kontinuálnímu poklesu ekonomického významu tohoto odvětví, doprovázeném mírnějšími výkyvy v podobě stagnace nebo ojedinělých mírných meziročních nárůstů.

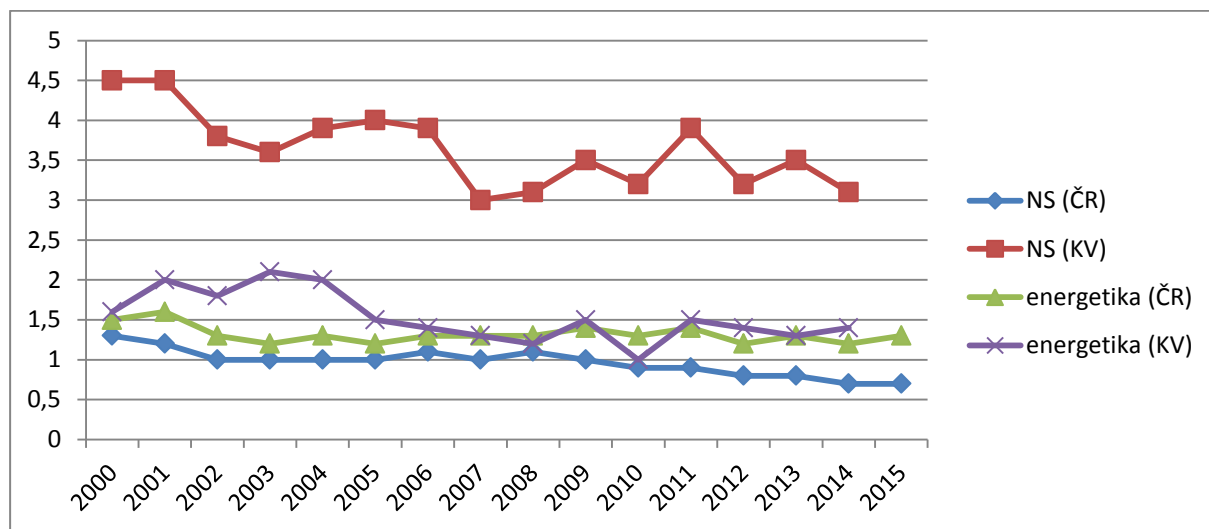
³² Dokument *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2001.PČR*. Dostupný z: <file:///C:/Users/User/Downloads/t005600.pdf>

Vývojová křivka KV kraji prochází podobným vývojem s tím rozdílem, že ojedinělý nárůst byl zaznamenán v letech 2006 a 2007. V těchto letech došlo k protnutí s křivkou ČR a od roku 2006 do roku 2011 byl podíl zemědělství na HPH v kraji vyšší než na úrovni ČR. Jedním z hlavních důvodů je pomalejší růst odvětví s vyšší přidanou hodnotou, díky tomu je v kraji, který není z pohledu zemědělství příliš atraktivní podíl tohoto sektoru na HPH obdobný a v některých letech dokonce vyšší nežli tomu bylo na úrovni ČR. A to především v době hospodářské krize, která kraj citelně zasáhla.

Z pohledu vývoje hrubých průměrných mezd lze z grafu č.2 vypořadovat obdobný růst. Minimální rozdíl průměrných mezd v tomto sektoru je zapříčiněn především nízkou maximální přidanou hodnotou, kterou lze v rámci zemědělství dosáhnout. Větší rozdíl pozorujeme pouze v letech 2008 až 2010, kde hlavní roli mírného poklesu na straně kraje hrála opět hospodářská krize. Ta zapříčinila nižší odbyt některých zemědělských komodit, což vedlo k nižším ziskům zemědělských subjektů. Díky nižší variabilitě zemědělství v KV kraji tak byly následky krize patrnější, jelikož díky omezenému portfoliu zemědělské produkce nebyly zemědělské subjekty v kraji schopny orientovat se na výrobu komodit, u kterých nedošlo k výraznějšímu poklesu na straně poptávky.

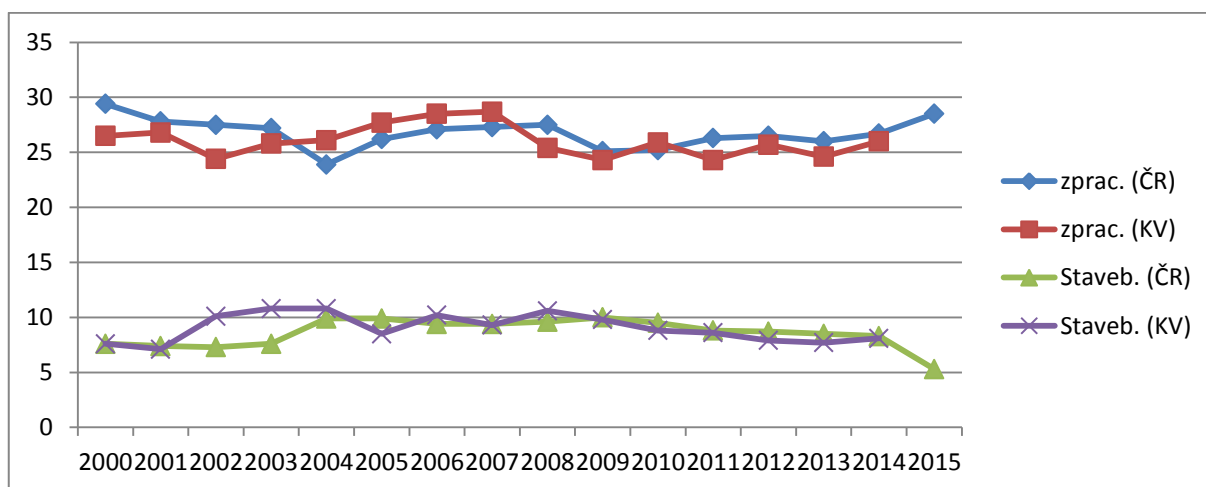
5.3.2. Sekundární sektor

Graf č.3 Vývoj v podílu zaměstnanosti v těžebním a energetickém průmyslu pro ČR a KV kraj v období 2000-2015 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (1999-2015)

Graf. č.4 Vývoj v podílu zaměstnanosti ve zpracovatelském a stavebním průmyslu pro ČR a KV kraj v období 2000-2015 (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (1999-2015)

Z grafu č.3 je patrné, že v průběhu měřeného období dochází na úrovni ČR k trvalému poklesu poměru zaměstnanosti v oblasti těžebního průmyslu (NS), avšak k velmi mírnému poklesu. V období 15-ti let došlo k poklesu pouze o 1% bod. Hranice 1 % byla na úrovni ČR přesažena naposledy v roce 2008, kdy vinou hospodářské krize a velkému propouštění došlo k nepatrnému nárůstu zaměstnanosti v tomto odvětví.

Při srovnání s KV krajem je z grafu č.3 viditelné že odvětví těžebního průmyslu je pro kraj mnohem důležitější. Díky tomu se změny v odvětví v kraji projevují viditelněji nežli tomu je na úrovni ČR. Podíl zaměstnanosti je v tomto odvětví ve srovnání ČR dlouhodobě zhruba o 3,5 % vyšší. Příčinou jsou samozřejmě naleziště hnědého uhlí v Sokolovské pánvi. I přes dlouhodobou klesající tendenci podílu tvořil těžební průmysl v KV kraji koncem roku 2014 3% zaměstnanost. Díky státní energetické koncepci, jejímž pilířem je rozvoj energetických odvětví s menším dopadem na životní prostředí lze předpokládat, že trend poklesu zaměstnanosti v tomto odvětví bude pokračovat, jelikož výkon tepelné elektrárny Tisová v KV kraji bude snižovat svůj podíl na výrobě energie a tudíž se bude snižovat odbyt nerostných surovin, jenž jsou v KV kraji drtivou většinou zastoupeny hnědým uhlím. Tato koncepce je zároveň důvodem, proč se po

vstupu ČR do EU pokles urychlil, jelikož vychází z legislativy Evropské Unie.³³ Mírný nárůst v letech krize je zapříčiněn nižšími příjmy a vyššími výdaji domácností, což vedlo k navýšení poptávky po tuhých zdrojích energie. Křivka vývoje zaměstnanosti v energetickém průmyslu v KV kraji téměř kopíruje křivku těžebního průmyslu, jelikož jsou v regionu tyto odvětví úzce propojeny. Procentuální podíl v energetice je nižší, protože se jedná o odvětví s nižším podílem práce a s vyšší hnací silou v technologii.

V oblasti energetiky v ČR dochází na poli zaměstnanosti k dlouhodobé stagnaci, kdy se procentuální poměr dlouhodobě pohybuje kolem hranice 1,5% bodu a to i přes značný rozvoj tohoto odvětví. Nízký podíl zaměstnanosti je obdobně jako v případě KV kraje odůvodnitelný nižším podílem práce v tomto odvětví.

V oblasti stavebnictví na úrovni ČR lze v Grafu č.4 pozorovat první znatelný nárůst v zaměstnanosti až po roce 2004, kdy došlo 3% meziročnímu nárůstu. Jednou z hlavních příčin byl meziroční nárůst stavebních prací v ČR, který byl mezi roky 2003 a 2004 nejvyšší od roku 1998³⁴ Dle těchto statistik lze vyzorovat velkou podobnost, jelikož v následujících letech počet stavebních prací v ČR téměř stagnoval a v období hospodářské krize se podíl zaměstnanosti snižoval. Stejně tak tomu bylo ve vývoji počtu stavebních prací, kdy k největšímu poklesu došlo mezi lety 2008 až 2012. Vývoj v KV kraji je obdobný. Podíl zaměstnanosti se zde také dlouhodobě pohybuje těsně pod 10% hranicí. Výjimkou jsou roky 2002 – 2004, kdy zde byl zaznamenán znatelný nárůst v počtu stavebních prací.

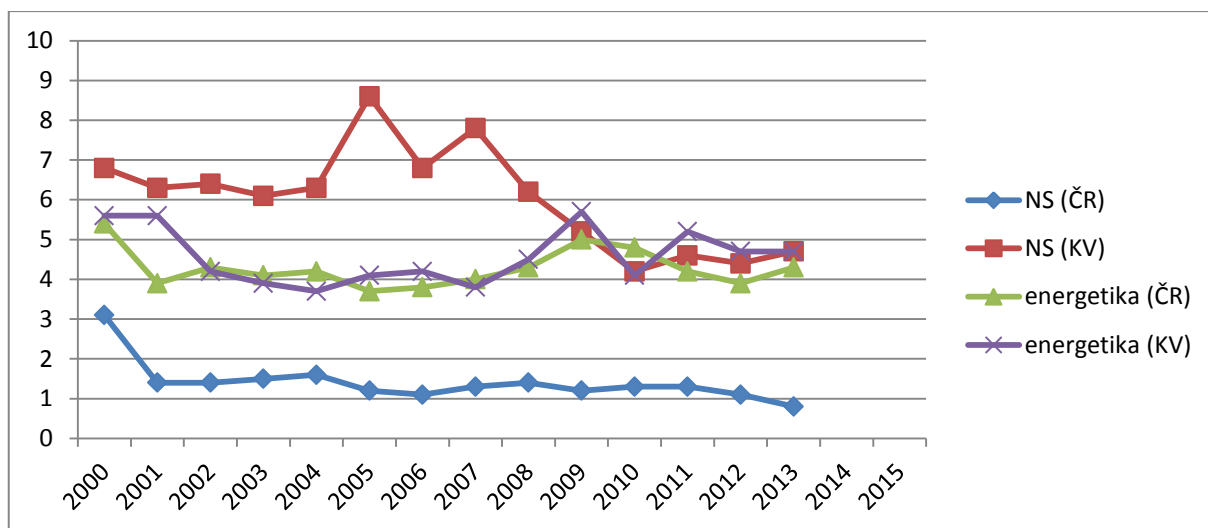
V případě zpracovatelského průmyslu docházelo v prvních čtyřech letech k poklesu zaměstnanosti. Naopak od roku 2004 zaznamenalo toto odvětví značný nárůst a to především díky vstupu ČR do EU, který významnou měrou přispěl ke zlepšení podmínek v rámci zahraničního obchodu a zpřístupnil ČR zahraniční trhy což vedlo k navýšení poptávky výchozích produktů a k potřebě nabírání nových pracovních sil. Pokles v roce 2008 je opět spojován s nástupem hospodářské krize, jenž vedla ke snižování odbytu a následnému propouštění. Po roce 2013 je opět patrný nárůst

³³ Web MPO. Dokument *Státní energetická koncepce ČR 2014*. S12-31. Dostupný z: <http://www.mpo.cz/dokument158059.html>

³⁴ Web SPS. Dokument *Stavební práce v ČR podle krajů*. Dostupný z: http://www.sps.cz/RDS/PDFDoc_2013/D2-Stavebni-prace-1998-2012-podle-kraju.pdf

významu tohoto odvětví na poli zaměstnanosti. Křivka KV kraje tohoto odvětví je téměř shodná s křivkou ČR a to včetně příčin, jelikož zpracovatelský průmysl v kraji je závislý na mezinárodním odbytu a to především se Spolkovou republikou Německo.³⁵

Graf č.5 Vývoj podílu HPH ve těžebním a energetickém průmyslu pro ČR a KV kraj v letech 2000 – 2013 (v %)

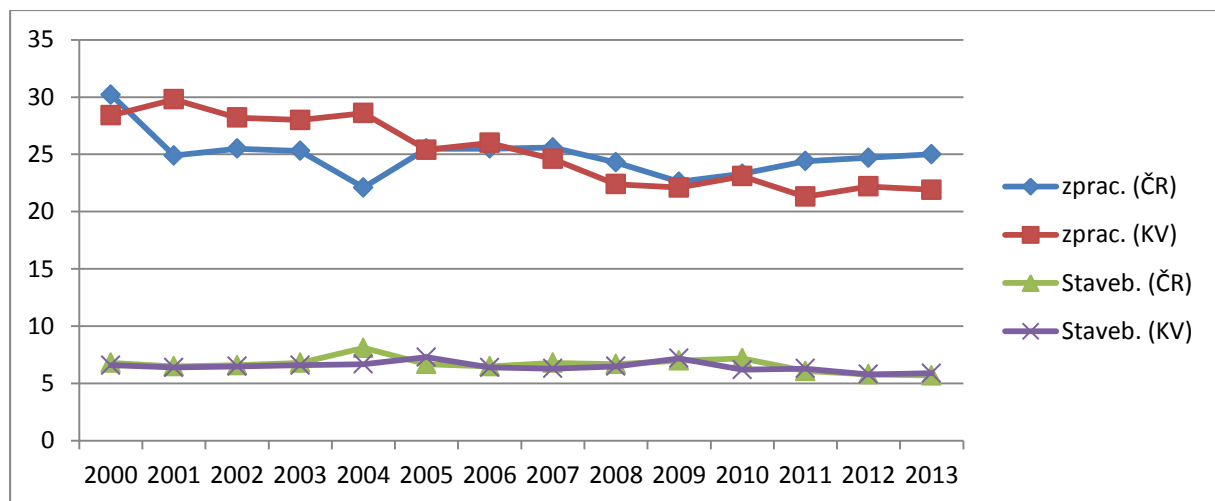

Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (1999-2015)

Z grafu č.5 je patrné, že těžební průmysl na úrovni ČR dosahuje v podílu na HPH obdobných hodnot jako v případě podílu zaměstnanosti. To svědčí o nízké přidané hodnotě tohoto odvětví, zároveň lze pozorovat postupný pokles. V roce 2000 tvořil podíl těžebního průmyslu na HPH 3 %, v roce 2013 se tento podíl propadl pod hranici 1 %. Tento trend je dán progresivním vývojem odvětví terciérního a kvartérního sektoru, které se vyznačují vysokou přidanou hodnotou (viz níže). V porovnání s KV krajem lze opět pozorovat, jak významným odvětvím těžební průmysl pro region je. Oproti ČR můžeme při srovnání s grafem č.3 pozorovat, že podíl na HPH je oproti podílu v zaměstnanosti téměř dvojnásobný, i když je v grafu č. 5 viditelný klesající trend. Příčinou je nedostatečný rozvoj odvětví s vyšší přidanou hodnotou, díky tomu podíl těžebního průmyslu na HPH klesá jen velmi pomalu. V případě energetického průmyslu je patrný obdobný mírně klesající trend na obou úrovních. V obou případech došlo k ojedinělému vyššímu nárůstu v roce 2009, kdy zapříčiněním hospodářské krize klesal podíl HPH spíše u odvětví, které jsou více závislé na zahraničním obchodě.

³⁵ BERMANGROUP. Program rozvoje KV kraje pro období 2014 – 2020. S29-40

Graf č.6 Vývoj podílu HPH ve zpracovatelském a stavebním průmyslu pro ČR a KV kraj v letech 2000 – 2013 (v %)

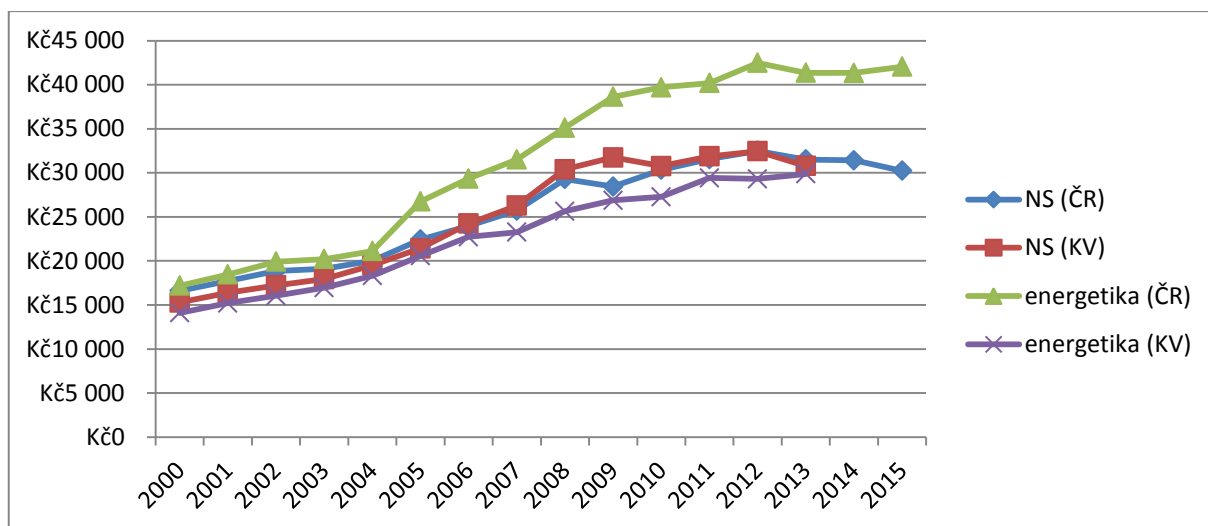

Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (1999-2015)

Dle grafu č.6 při pohledu na odvětví stavebního průmyslu nelze pozorovat výraznější rozdíly mezi oběma úrovněmi. V obou případech se podíl tohoto odvětví na HPH dlouhodobě pohybuje mezi 6 – 7 % a vyznačuje se nižší přidanou hodnotou, jelikož podíl na HPH je nižší než podíl v zaměstnanosti. Zajímavější je pohled na křivky zpracovatelského průmyslu. V prvních pěti letech měřeného období byl podíl zpracovatelského průmyslu v KV kraji vyšší než podíl v ČR. Po roce 2004 dochází k prudkému obratu a hlavní příčinou je opět vstup ČR do EU a tím pádem vyšší orientace na zahraniční trhy. V posledních třech letech měřeného období je navíc patrný stále se zvyšující rozdíl mezi oběma úrovněmi. V roce 2013 se zpracovatelský průmysl podílel na HPH kraje 22 %, oproti tomu v celorepublikovém průměru došlo k navýšení na 25 %. Zatímco v podílu zaměstnanosti v tomto odvětví obě úrovně dosahují podobných hodnot v podílu HPH je zde značný rozdíl, který se stále zvyšuje. Hlavním problémem kraje v této oblasti je nízká produktivita práce. V rámci zpracovatelského průmyslu převládají v kraji tradiční odvětví jako výroba porcelánu a sklářství. Tyto obory se vyznačují nižší přidanou hodnotou výchozích produktů. Dalším problémem je, že odbyt zpracovatelského průmyslu v KV kraji je orientován především do Spolkové republiky Německo a jeho hlavní konkurenční výhodou byla nízká cena. Avšak při růstu průměrných mezd tato konkurenční výhoda zaniká a odběratelé jsou tak motivováni odebírat obdobné produkty s nižší přidanou hodnotou za nižší ceny

například ze zemí východní Evropy. Tudiž, díky nedostatečnému tlaku na navyšování přidané hodnoty a zároveň díky zdražování vstupů ve výrobě dochází k výraznému zaostávání tohoto odvětví.

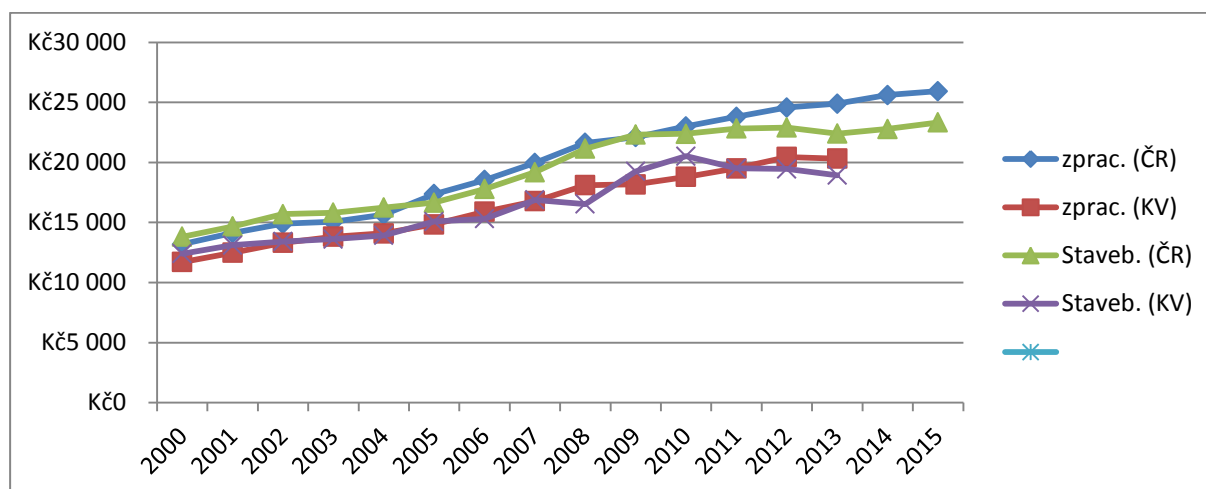
Graf č.7 Vývoj průměrných hrubých mezd v těžebním a energetickém průmyslu pro ČR a KV kraj v letech 2000 – 2014 (v Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (2000-2015)

Dle grafu č.7 je patrný velký rozdíl v odvětví energetického průmyslu, kde se rozdíl v průměrných hrubých mzdách v měřeném období postupně zvětšoval a koncem roku 2013 činil téměř 12 000 Kč. Naopak v odvětví těžebního průmyslu jsou průměrné mzdy v celém měřeném období vyrovnané. V roce 2009 byly v kraji dokonce vyšší než v celorepublikovém průměru. Příčina je stejná jako v případě růstu zaměstnanosti, a to zvýšený odbyt tuhých paliv se ze strany domácností. Z těchto údajů lze konstatovat, že těžební průmysl v KV kraji byl jediným odvětvím, na kterém se negativně nepodepsala průmyslová krize.

Graf č.8 Vývoj průměrných hrubých mezd ve stavebním a zpracovatelském průmyslu pro ČR a KV kraj v letech 2000 – 2014 (v Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (2000-2015)

Vzhledem k faktu, že vývoj HPH a podílu zaměstnanosti se v KV kraji a v ČR vyvíjel obdobně, je zarážející, že dle výsledků prezentovaných v grafu č.8 se ve zkoumaném období rozdíl v průměrných mzdách v tomto odvětví postupně zvyšoval. V roce 2000 činil rozdíl v průměrných mzdách necelých 15 000 Kč. Na konci roku 2013 však tento rozdíl narostl na částku 3 600 Kč. Rozdíl se nejvíce prohluboval v letech hospodářské krize. V tomto období docházelo v kraji k nejvyššímu útlumu v počtu stavebních prací. Zatímco například v mezi lety 2010 a 2011 došlo v rámci ČR k poklesu v počtu stavebních prací cca o 5 %, v rámci kraje činil tento pokles více než 30 %³⁶ Vzhledem k vysoké nezaměstnanosti v těchto letech byli pracovníci v tomto sektoru ochotni pracovat za nižší mzdy, které byly důsledkem nižších příjmů stavebních společností plynoucích z poklesu stavebních zakázek.

V oblasti zpracovatelského průmyslu lze pozorovat obdobný nárůst rozdílu plynoucí ze stejné příčiny, která byla popsána při srovnávání podílu tohoto odvětví na HPH.

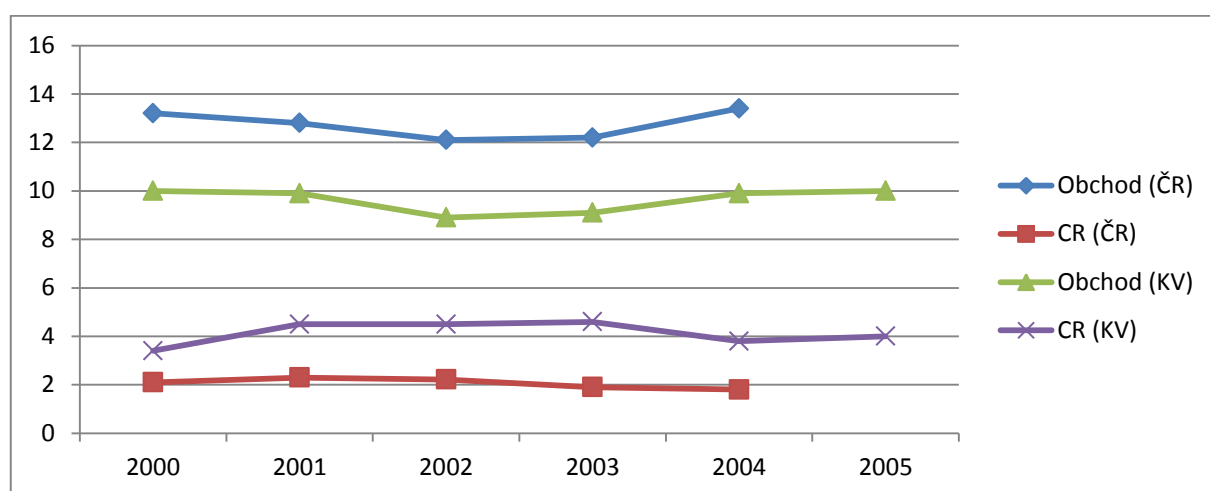
5.3.3. Terciární a kvartérní sektor

Data, ze kterých jsem v této části práce vycházel, jsou data ze statistických ročenek KV kraje a ČR. V terciárním a kvartérním sektoru byla odvětví od roku 2000 do roku 2005 rozdělena dle odvětvové klasifikace ekonomických činností. Od roku 2006 začala být

³⁶ Web SPS. Dokument *Stavební práce v ČR podle krajů*. Dostupný z: http://www.sps.cz/RDS/PDFDoc_2013/D2-Stavebni-prace-1998-2012-podle-kraju.pdf

tyto odvětví rozdělována dle kódů CZ_NACE. Na úrovni ČR se odvětví začala takto řadit již od roku 2005. Řazení dle OKEČ se vyznačuje velkou nevýhodou v podobě řazení několika specifických odvětví do jedné společné skupiny. Díky velké obecnosti řazení služeb dle OKEČ, se toto řazení vyznačuje nízkou vypovídající hodnotou. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl pro toto řazení prezentovat zpracovaná data jen v oblasti vývoje poměru HPH.

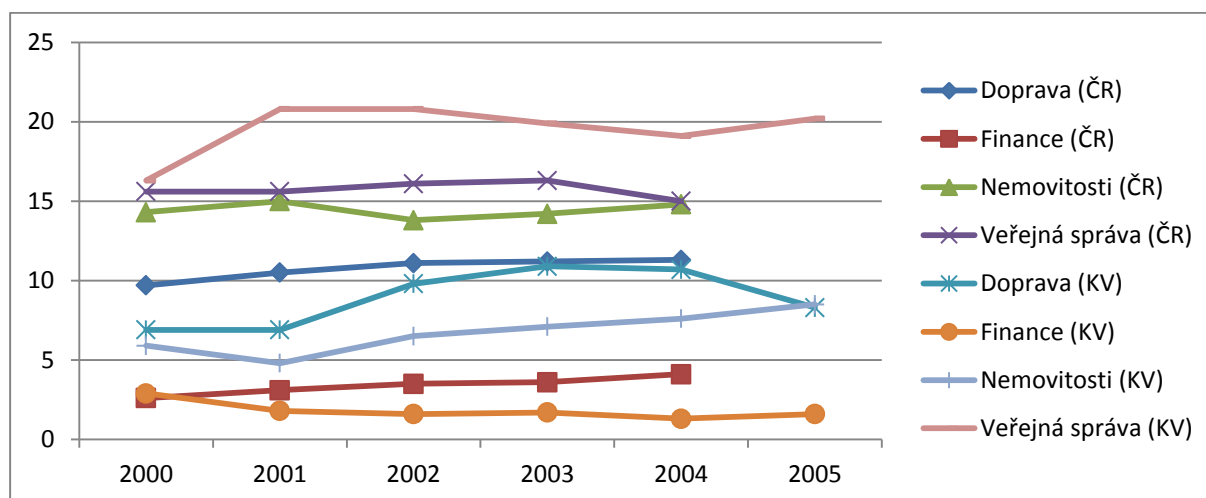
Graf č.9 Vývoj podílu HPH služeb s nižšími průměrnými mzdami pro KV a ČR v letech 2000 – 2005 dle OKEČ (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (2000-2005)

Z grafu č.9 je patrný velký rozdíl u obou pozorovaných odvětví. V případě obchodu dosahuje podíl HPH na úrovni ČR dlouhodobě vyšších hodnot. Tento rozdíl se po celé sledované období drží na hodnotě kolem 3 %. V obou případech nastal menší pokles v letech 2002 a 2003 vinou horší makroekonomické situace a vyšší nezaměstnanosti. V oblasti cestovního ruchu (CR) dosahoval v celém měřeném období vyšších hodnot KV kraj.

Graf č.10 Vývoj podílu HPH služeb s vyššími průměrnými mzdami pro KV a ČR v letech 2000 – 2005 dle OKEČ (v %)

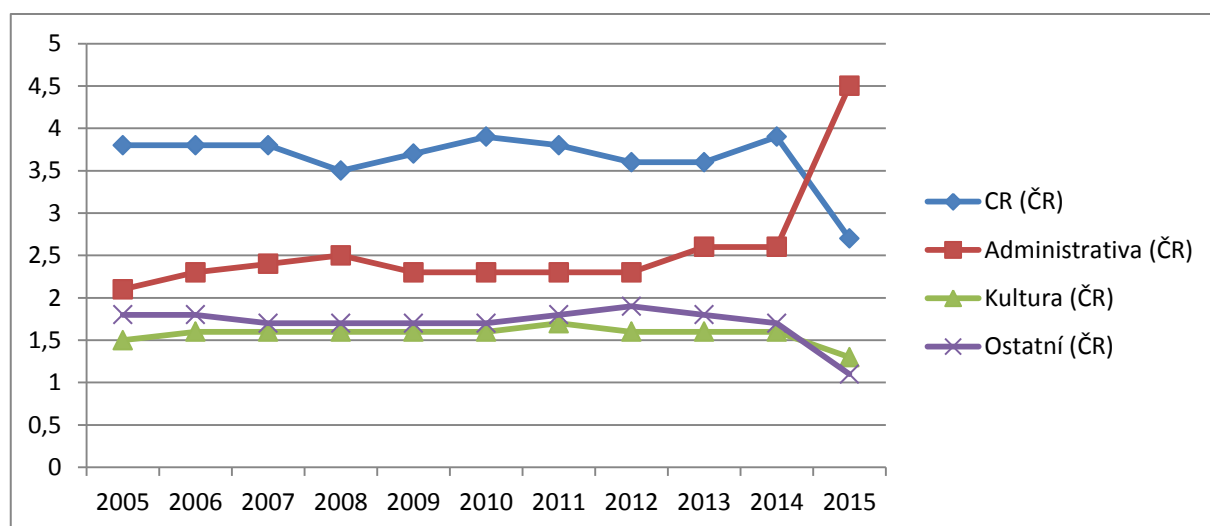

Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (2000-2005)

Dle grafu č.10 lze pozorovat, že odvětví s nejvyšším podílem HPH na úrovni kraje i ČR je oblast veřejné správy. Vývoj podílu HPH na úrovni ČR byl v celém sledovaném období konstantní a pohyboval se těsně nad hranicí 15 %. V případě KV kraje se hodnoty tohoto odvětví pohybovaly dokonce na hranici 20 % celkového HPH regionu a po mírném poklesu v roce 2004 začal podíl opět mírně růst. Je ale třeba zmínit, že v tomto dělení odvětví veřejné správy zahrnuje mnoho oblastí, jako například administrativní činnost, část výzkumné činnosti spadající pod státní sektor nebo školství. Tím pádem tedy dochází k určitému zkreslení těchto dat a nelze tak s jistotou říci jestli tento podíl na HPH je zapříčiněn především obory s vysokou přidanou hodnotou nebo je to dáno spíše vysokou zaměstnaností v oborech s nižšími kvalifikačními nároky, jako je například administrativa. Druhým nejvýznamnějším odvětvím na úrovni ČR bylo ve sledovaném období odvětví nemovitostí, do kterého spadají i činnosti z podnikání. Zde je patrný největší rozdíl mezi oběma celky. I přes mírný nárůst v případě KV kraje činil rozdíl na konci roku 2005 více než 7 %. Dle statistik z národních účtů ČSÚ se v tomto období pohybovala zaměstnanost v odvětví nemovitostí na úrovni ČR kolem 10 %, přičemž tedy podíl na HPH se pohyboval okolo 15 %. To značí vysokou přidanou hodnotu odvětví. Naopak v případě kraje činil podíl zaměstnanosti 5 % a tedy rozdíl mezi podílem přidané hodnoty činil pouze 3 %. Tudíž v případě kraje se toto odvětví vyznačovalo mnohem nižší přidanou hodnotou. Obdobný rozdíl lze pozorovat i v oblasti financí a peněžnictví, kde se navíc rozdíl v čase stále

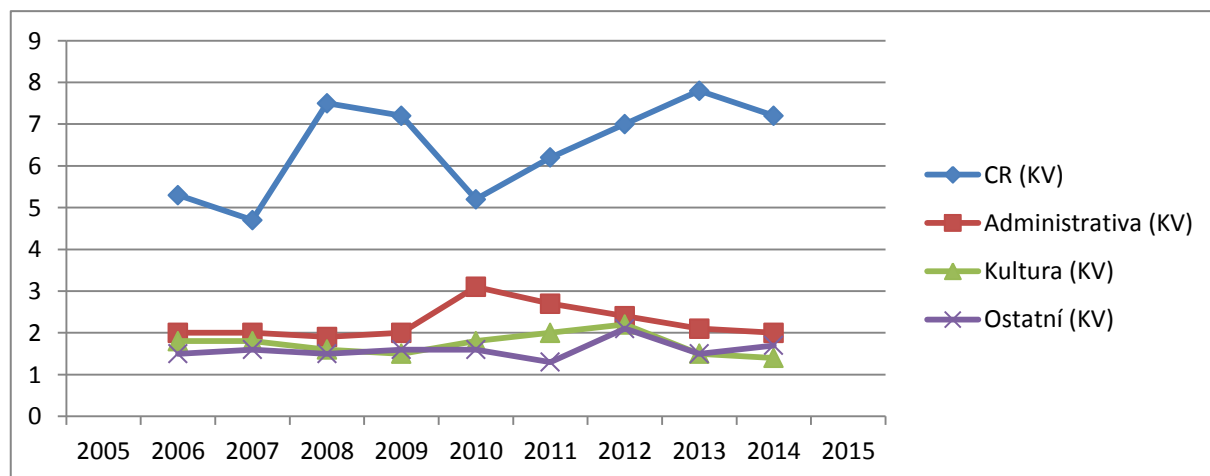
prohluboval. Jediný obdobný vývoj lze sledovat v oblasti dopravy. Zde se kraji dokonce v letech 2002 – 2003 podařilo srovnat poměr HPH s celorepublikovým průměrem. Avšak dle grafu je patrné, že k vyššímu nárůstu podílu na HPH v rámci KV kraji došlo později, nežli tomu bylo v případě celé ČR, což souvisí s periferním rázům regionu. V období 90. let a počátkem 21. Století mířil největší objem investic v rámci dopravy do vnitrozemských regionů a prvotním cílem bylo propojení velkých měst. Až poté se staly objektem zájmu regiony ležící v periferních částech země.

Graf č.11 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb s nižšími PHM pro ČR v letech 2005 – 2015 dle CZ_NACE (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (2005-2015)

Graf č.12 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb s nižšími PHM pro KV v letech 2006 – 2015 dle CZ_NACE (v %)

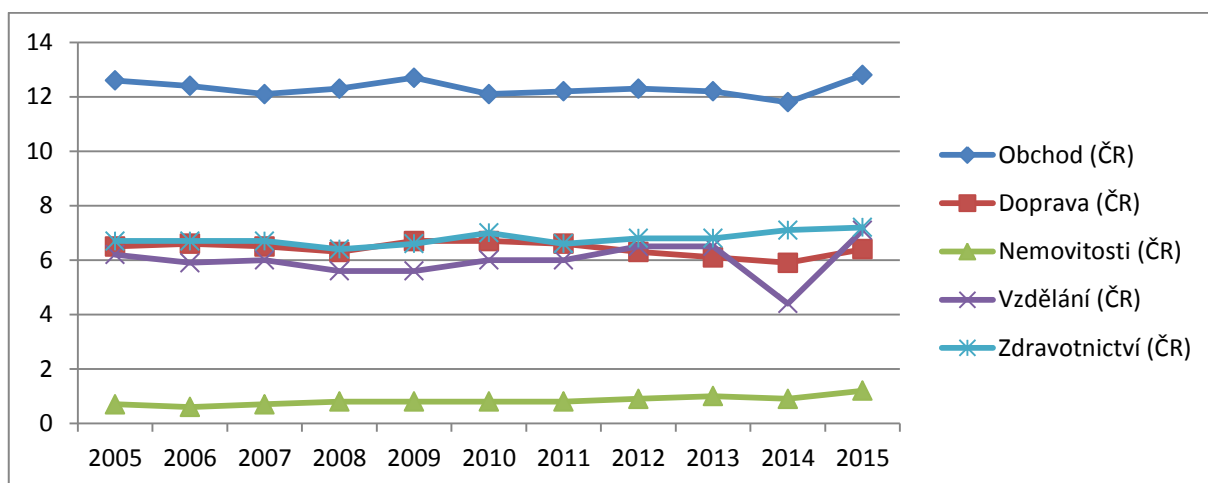
Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (2006-2015)

Při srovnání grafů č.11 a č.12 si lze všimnout stejného vývoje v odvětvích kultury a ostatních služeb, kde se ve sledovaném období poměr v obou případech pohyboval u obou odvětví kolem hranice 1 – 2 % a lze tedy konstatovat, že jde o odvětví, která se vyznačují stálou zaměstnaneckou základnou a minimální náchylností na makroekonomický vývoj. V oblasti administrativy sledujeme taktéž obdobný vývoj v obou měřených celcích, avšak s menším rozdílem, že koncem sledovaného období dochází na úrovni ČR k vyššímu nárůstu podílu, který je spojen s rozvojem kvartérních sektorů, jenž se při svém rozvoji vyznačují především potřebou zajistit podpůrné činnosti pro tyto odvětví a jedním z nich je právě administrativa. Vyšší vliv administrativy může být také zapříčiněn aktuální politikou vlády, jenž začala přijímat opatření, která zahrnují nábor nových státních úředníků. Například zavedení kontrolního hlášení.

Velký rozdíl je viditelný v oblasti cestovního ruchu. Zde se nejvíce projevují specifické fyzicko-geografické podmínky kraje. Díky bohaté tradici lázeňství je zde podíl cestovního ruchu na celkové zaměstnanosti dlouhodobě vyšší, než je tomu na úrovni ČR. Na základě vývojové křivky, lze usuzovat, že tento druh služeb je velice citlivý na makroekonomický vývoj. Zatímco v období nejvyšší konjunktury, která se týkala celé Evropy, růst zaměstnanosti v cestovním ruchu prudce stoupal, v letech krize naopak docházelo k úpadku, od roku 2010 však opět nastal růst. Pokles v roce 2014 může být zapříčiněn špatnou ekonomickou situací v Rusku následkem sankcí ze strany EU a zhoršenými diplomatickými vztahy s touto zemí. Ruští občané tvoří dle ČSÚ druhý nejvyšší podíl cizinců v cestovním ruchu v KV kraji, hned po německých občanech. A zaujímají první místo v žebříčku průměrných útrat za den (1389 Kč). Dle hospodářských novin zaznamenali hoteliéři a obchodníci v roce 2014 propad tržeb o několik desítek procent³⁷

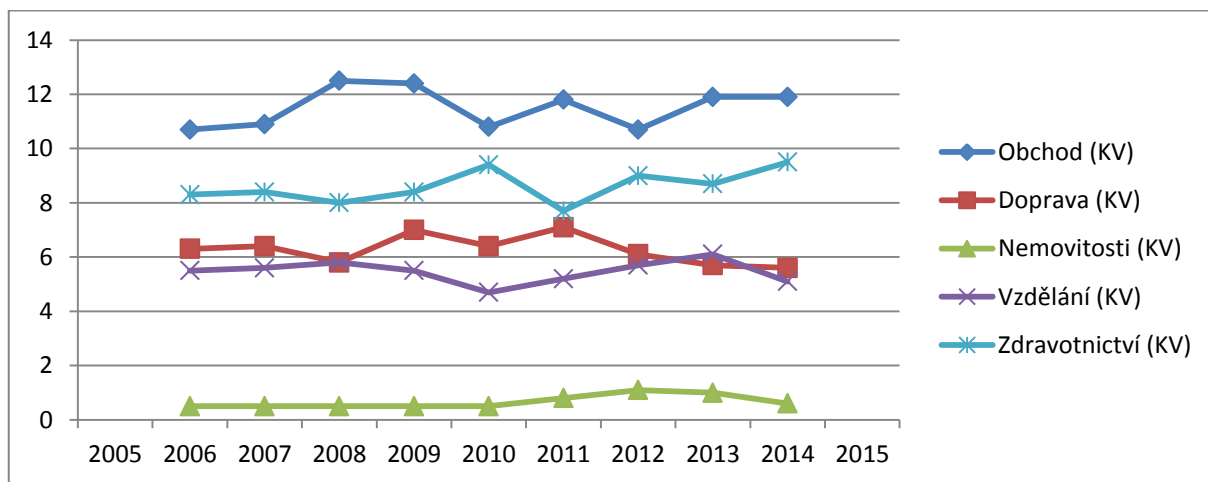
³⁷ SKALKOVÁ, O.; HRDLIČKOVÁ, L.; SOUKUP, O. *Ruští turisté přestávají jezdit do Česka*. Hospodářské noviny, 20.6.2014

Graf č.13 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb se středními PHM pro ČR v letech 2005 – 2015 dle CZ_NACE (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (2005-2015)

Graf č.14 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb se středními PHM pro KV v letech 2006 – 2015 dle CZ_NACE (v %)

Zdroj: Vlastní zpracování dle ročenek ČSÚ (2006-2015)

Při hledání podobností mezi grafy č.13 a č.14 si lze všimnout obdobného trendu a hodnot v oblasti nemovitostí a v oblasti dopravy. V prvním jmenovaném odvětví se hodnoty ve zkoumaném období pohybují na úrovni 0,5 – 1 % přičemž v druhé polovině časové osy dochází k mírnému nárůstu podílu. V oblasti služeb se obě vývojové křivky pohybují kolem hranice 6 % s menším rozdílem v KV kraji, kde mezi roky 2009 – 2011 dochází k mírnému nárůstu. Tento nárůst mohl být zapříčiněn především dostavbou rychlostního úseku R6, který propojil města Cheb, Sokolov a Karlovy Vary. Díky tomu

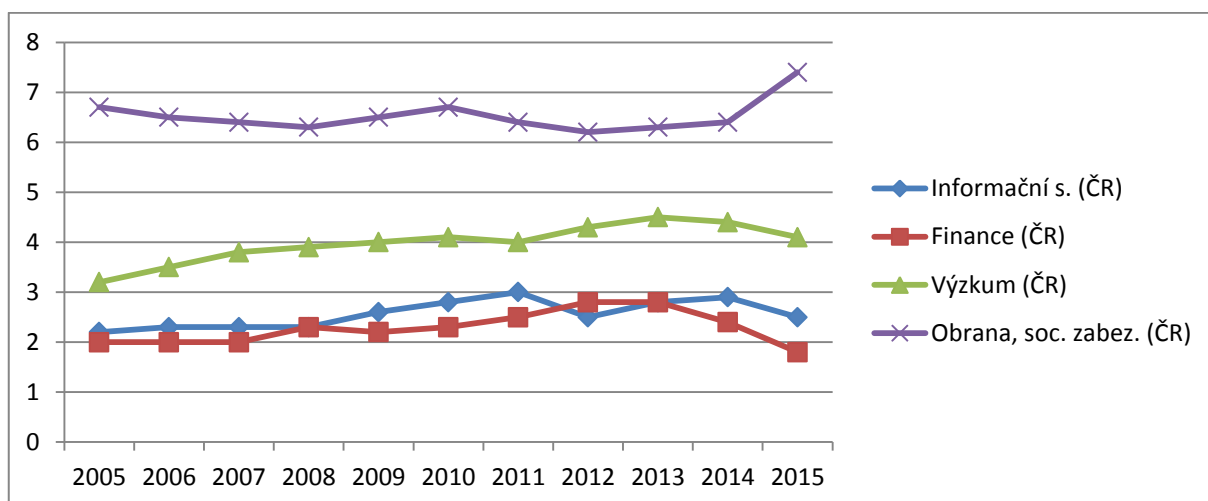
se značně zvýšila efektivnost dopravy a zvýšení poptávky po pracovních silách. Větší rozdíly jsou viditelné u oblasti vzdělání a zdravotnictví, sociální a veterinární činnost. Na úrovni kraje se hodnoty podílu vzdělání pohybují průměrně pod 6% hranicí, v rámci ČR jsou hodnoty mírně vyšší a v některých letech hodnoty tohoto poměru 6% hranici přesáhly. Hlavní podíl na této skutečnosti má počet školských zařízení v KV kraji a to především na vysokoškolské úrovni, jelikož v celém kraji se nachází pouze jediná fakulta veřejné vysoké školy, konkrétně fakulta ekonomická v Chebu. Například v Libereckém kraji, který je svou rozlohou a počtem obyvatel KV kraji podobný, se nachází Technická univerzita v Liberci, která se skládá z šesti fakult.

Naopak odvětví zdravotnictví se podílí na celkové zaměstnanosti v KV kraji vyšším podílem, nežli tomu je na úrovni ČR. Dle lokalizačního koeficientu prezentovaném v Programu rozvoje KV kraje je patrné, že oblast zdravotnictví, sociální a veterinární činnosti je koncentrována výrazněji v porovnání s národní ekonomikou. Dle tohoto koeficientu je koncentrace tohoto odvětví téměř dva a půl krát vyšší, nežli tomu je na úrovni národní ekonomiky³⁸. Tento jev se tedy především odráží na podílu zaměstnanosti.

V oblasti obchodu jsou při srovnání těchto dvou grafů opět patrné větší rozdíly. Podíl zaměstnanosti na úrovni ČR v odvětví obchodu činí z dlouhodobého hlediska 12 %. Na úrovni KV kraje docházelo v měřeném období k vyšším výkyvům a v celkovém průměru se podíl pohybuje kolem hodnoty 11 %. Nižší podíl může být odůvodněn nízkým portfoliem služeb v této oblasti na úrovni KV kraje.

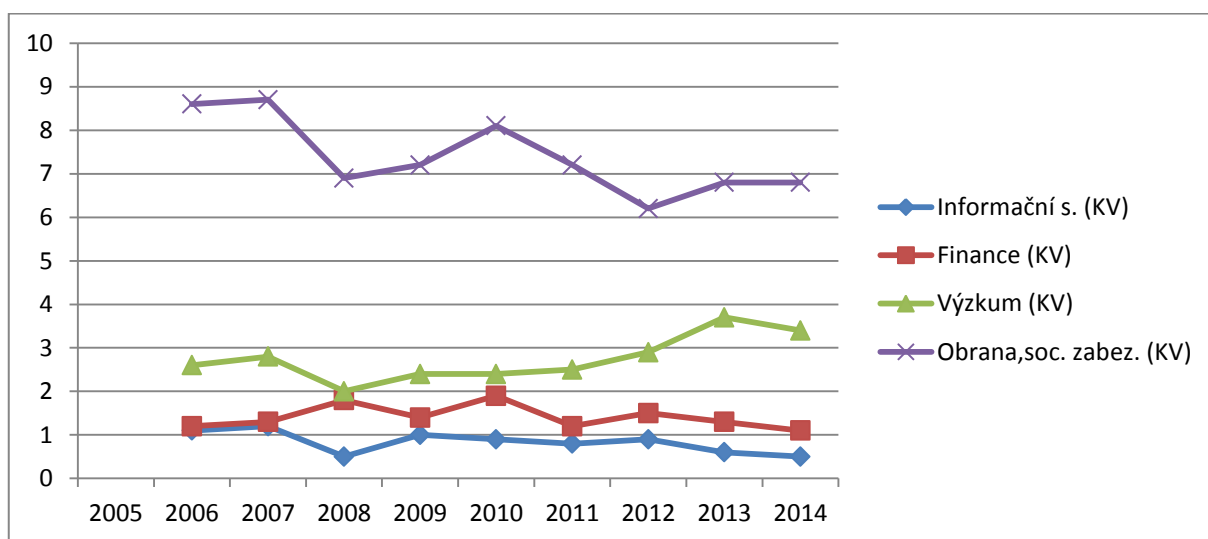
³⁸ BERMANGROUP. *Program rozvoje KV kraje pro období 2014 – 2020*. S31

Graf č.15 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb se vysokými PHM pro ČR v letech 2005 – 2015 dle CZ_NACE (v %)

Vlastní zpracování dle czso (2005 – 2015)

Graf č.16 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb se vysokými PHM pro KV v letech 2006 – 2014 dle CZ_NACE (v %)

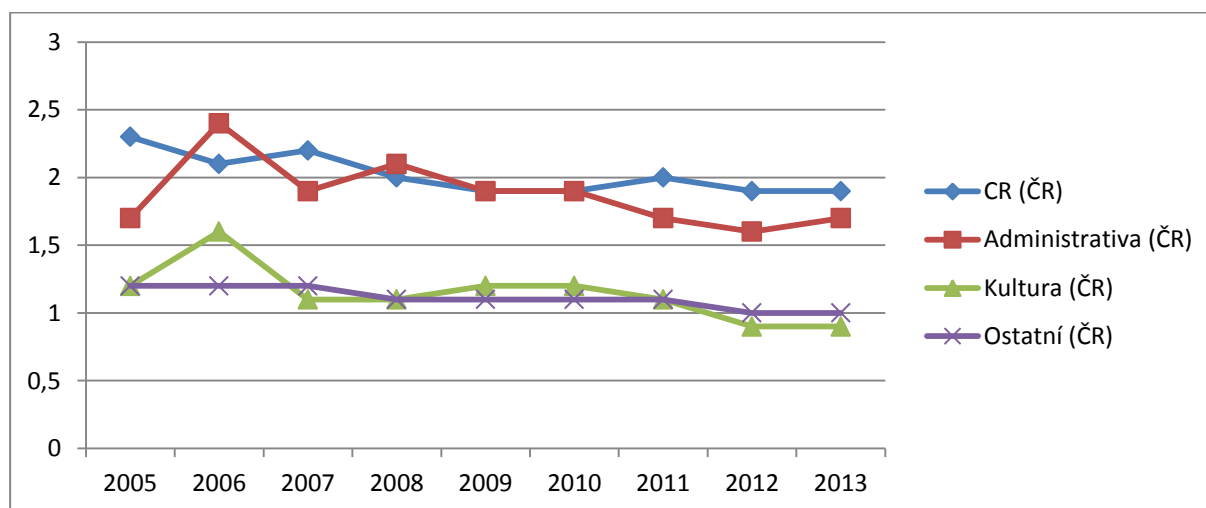
Vlastní zpracování dle czso (2006 – 2014)

Srovnání grafů č. 15 a č. 16 jasně naznačují, kde KV kraj oproti celorepublikovému průměru zaostává nejvíce. Všechna čtyři odvětví se vyznačují vysokou přidanou hodnotou a náročností na kvalifikaci. S výjimkou obrany a sociálního zabezpečení lze pozorovat velký rozdíl v poměrech dalších třech odvětví. V oblasti financí, informačních systémů a vědy a výzkumu dosahuje dlouhodobý rozdíl více než jednoho procenta, což je však u odvětví s vysokou přidanou hodnotou velký rozdíl. Jedinou

výjimku tedy tvoří odvětví obrany a sociálního zabezpečení, avšak je nutné zmínit, že dané odvětví se nevyznačuje tak vysokou produktivitou práce jako je tomu u předchozích třech případů a ani nevyžaduje tak vysokou kvalifikaci. Hlavní příčinou vyššího podílu na úrovni kraje je poloha největšího vojenského cvičiště ve střední Evropě v oblasti Doupovských hor, které se rozkládá na území Ústeckého a Karlovarského kraje.

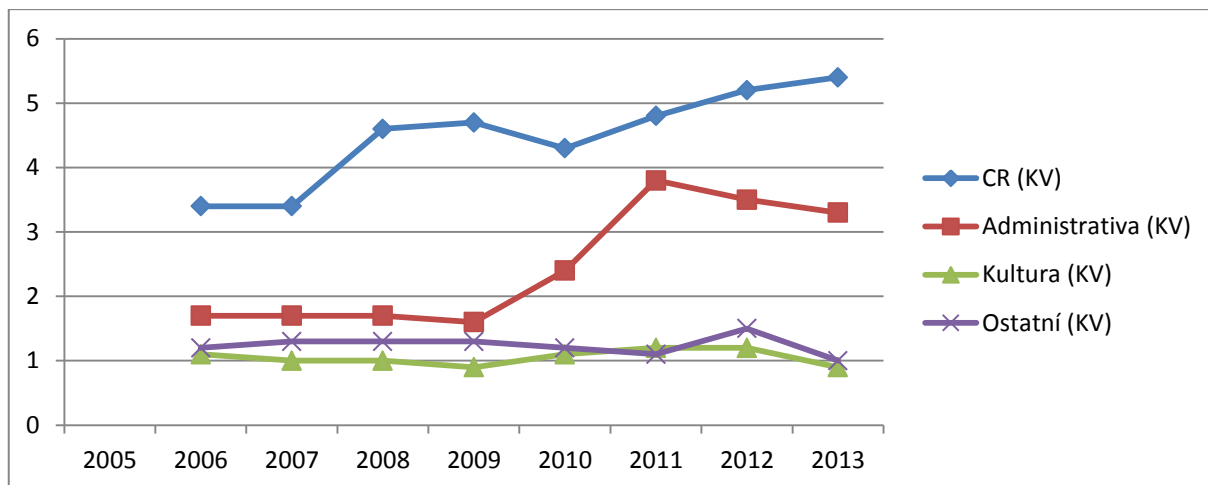
Díky vysoké míře nezaměstnanosti v období krize podíl zaměstnanosti v tomto odvětví stoupal. Především oblast obrany se stala velice atraktivní pro mladší mužskou populaci v regionu, která se potýkala s omezeným počtem pracovních příležitostí.

Graf č.17 Vývoj podílu HPH služeb s nízkými HPM pro ČR v období 2005 – 2013 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2005 – 2015)

Graf č.18 Vývoj podílu HPH služeb s nízkými HPM pro KV v období 2006 – 2013 (v %)

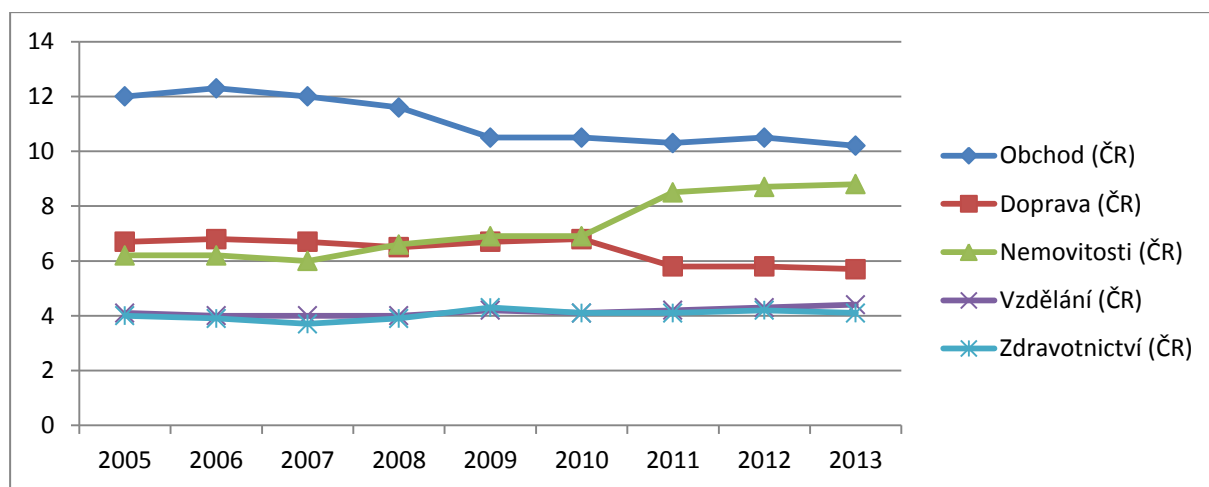
Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2006 – 2015)

Ve srovnání grafů č.17 a č.18 je patrná velká podobnost v odvětví kultury a ostatních služeb, kde se podíl HPH dlouhodobě pohybuje v obou případech kolem 1,5 %. Křivky tedy kopírují vývoj podílu nezaměstnanosti prezentovaném v předchozích grafech a lze tak usoudit, že jde o odvětví s nižší přidanou hodnotou, která navíc nemají na ekonomiku KV kraje a ČR výraznější vliv. V oblasti ČR nemá výraznější vliv ani odvětví administrativy, ve kterém díky rozvoji služeb vyššího řádu dochází od roku 2006 k dlouhodobému poklesu a v současnosti se podílí 1,7 % na HPH celého státu. Rozdíl je však patrný na straně KV kraje, kde od roku 2009 dochází v značném nárůstu podílu tohoto odvětví a v současnosti dosahuje 3,5% hodnoty. Od roku 2009 je v tomto odvětví také patrný vyšší podíl na HPH nežli je tomu u podílu zaměstnanosti. To značí, že se v posledních letech služby v tomto odvětví vyznačují vyšší přidanou hodnotou, ale také je to zapříčiněno pomalejším rozvojem služeb vyššího řádu.

Velký rozdíl je patrný také v oblasti cestovního ruchu. V roce 2005 podíl cestovního ruchu na HPH v ČR tvořil 2,3 %, poté docházelo k dlouhodobému mírnému poklesu a v roce 2013 činil podíl na celkové ekonomice pouze 1,9 %. Naopak v KV kraji se z pohledu místní ekonomiky jedná o významné odvětví, které tvoří 5,6 % celkového HPH a stále roste a to i přes mírný pokles v podílu zaměstnanosti. Významnou roli v tomto trendu hrají především nové investice do cestovního ruchu v KV kraji. Nejvýznamnějšími se staly v poslední době investice do Česko-bavorského geoparku, jehož cílem je zpřístupnění přírodních lokalit, naučných stezek muzejních expozic a kulturních akcí souvisejících s geologickou pestrostí kraje. Dalším příkladem jsou

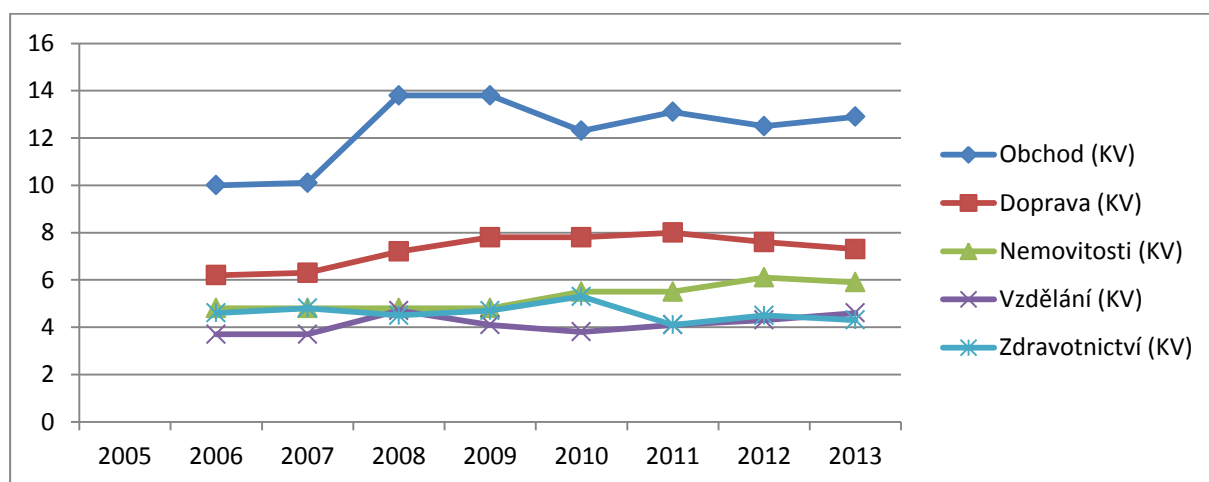
investice do integrovaného systému dopravy. Tzv. Karlovarská karta, která napomáhá rozdělovat tržby mezi dopravce, poskytuje informace o reálné poptávce a je využitelná v oblasti lázeňství jako identifikační karta. Obdobné programy jsou financovány především z Regionálního operačního programu pro NUTS II Severozápad.³⁹ Díky koncentraci těchto peněz především do rozvoje cestovního ruchu dochází k zvyšování přidané hodnoty v tomto odvětví a k vyšší efektivnosti práce.

Graf č.19 vývoj podílu HPH služeb se středními HPM pro ČR (2006 -2013)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2005 -2015)

Graf č.20 Vývoj podílu HPH pro služby se středními HPM (2006 – 2013)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2006 – 2015)

³⁹ Dokument *Program rozvoje a CR v KV kraji 2007 – 2013*. S 40 - 42

Dle grafů č.19 a č.20 je zřejmá velká podobnost v oblasti vzdělání, kde se v celém měřeném období pohybují hodnoty poměru na úrovni 4 % celkového HPH. A to i přes to, že podíl zaměstnanosti v rámci ČR je v tomto odvětví vyšší. Důvodem nižšího podílu může být opět růst služeb jako, jsou věda a výzkum. Naopak na úrovni kraje k tak progresivnímu růstu tohoto odvětví nedochází. V oblasti zdravotnictví je také viditelný rozdíl mezi oběma úrovněmi a to především v porovnání s podílem zaměstnanosti. V KV kraji i v ČR lze pozorovat, že podíl HPH je nižší než podíl zaměstnanosti, avšak tento rozdíl je na úrovni kraje markantnější. I přes zvýšenou lokalizaci zdravotnických středisek v regionu, se zde odvětví potýká s nižší produktivitou práce, což je dáno nízkým výskytem specializovaných zařízení. Dle slov bývalého ředitele nemocnic v Chebu, Sokolově a Karlových Varech, které tvoří jednu akciovou společnost, kraj výrazně zaostává v oblasti inovací a výstavby specializovaných zařízení. K roku 2015 se v regionu nacházelo pouze jedno kardiologické středisko (Kardiocentrum v Karlových Varech) a jedno onkologické centrum v Chebu.

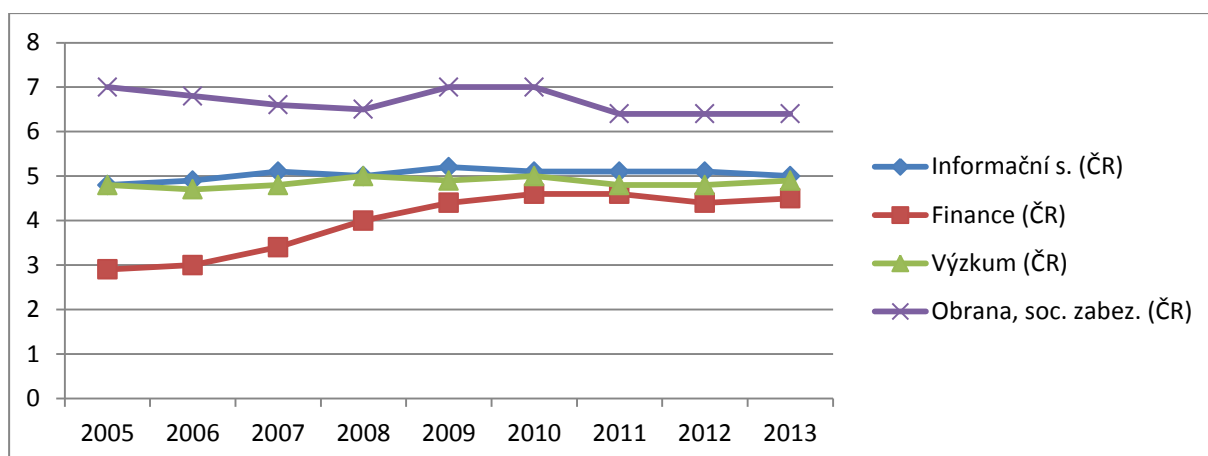
Kraj výrazně zaostává i v oblasti nemovitostí. Podíl činil na konci měřeného období necelých 6 %, přičemž lze dle grafu vyzorovat, že dochází k mírnému poklesu. Naopak na úrovni ČR se odvětví podílí na celkovém HPH v průměru 7 % a od konce hospodářské krize jeho vliv na ekonomiku rapidně stoupá. Jde o odvětví s vysokou produktivitou práce, jelikož podíl v zaměstnanosti se pohybuje dlouhodobě kolem jednoho, respektive půl procenta.

V oblasti obchodu došlo v měřeném období k zásadní změně. Zatímco mezi lety 2005 - 2007 tvořil podíl obchodu na HPH v kraji 10 %, na úrovni ČR to bylo 12 %. Po vypuknutí hospodářské krize však podíl v kraji vzrostl meziročně o 2 % a naopak v celé ČR docházelo postupnému poklesu, který se zastavil na hodnotě 10,5 %. To je zapříčiněné především velkým negativním vlivem na průmysl, především v KV kraji, kde je podíl průmyslu na celkové ekonomice vyšší, a který je do značné míry závislý na zahraničním vývozu. Díky velkému propadu průmyslu v období recese, se tak navýšil podíl odvětví obchodu, jenž představuje v rámci sektoru služeb nejvýznamnější odvětví.

Podíl dopravy dosahuje v obou celcích obdobných hodnot. Avšak oproti ČR vliv dopravy na regionální ekonomiku KV kraje roste. Nárůst je patrný od roku 2007 kdy došlo k meziročnímu růstu téměř o procento. Hlavními příčinami je výstavba nové

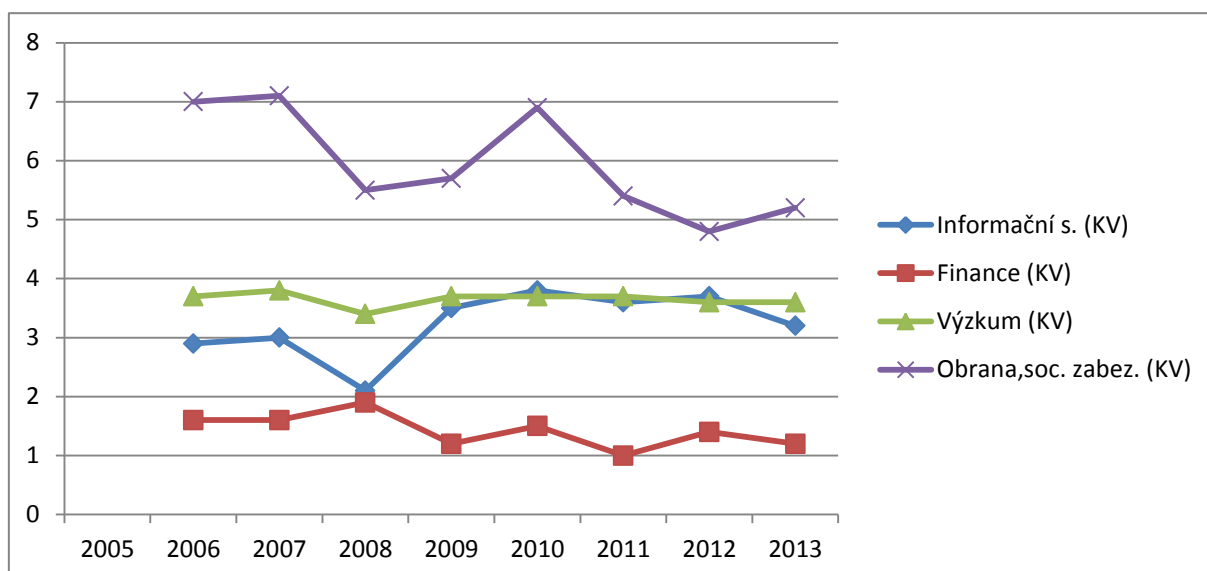
silniční komunikace R6, která již byla popsána při analýze zaměstnanosti a také investice do dopravního integrovaného systému Karlovarská karta, který byl také popsán při analýze grafů 17 a 18.

Graf č. 21: Vývoj podílu HPH pro služby s vysokými HPM pro ČR v letech 2005 – 2013 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2005 – 2015)

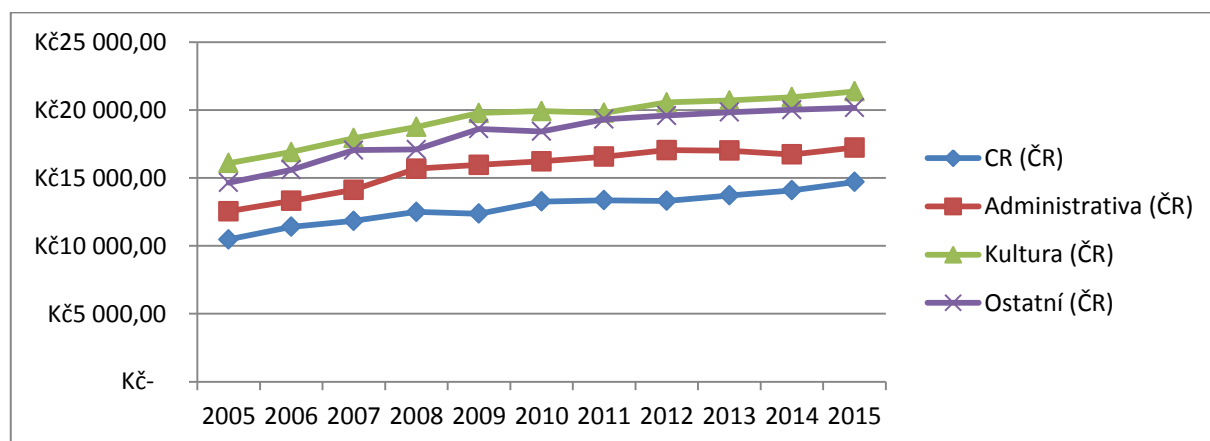
Graf č. 22: Vývoj podílu HPH pro služby s vysokými HPM pro KV v letech 2006 – 2013 (v %)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2005 – 2015)

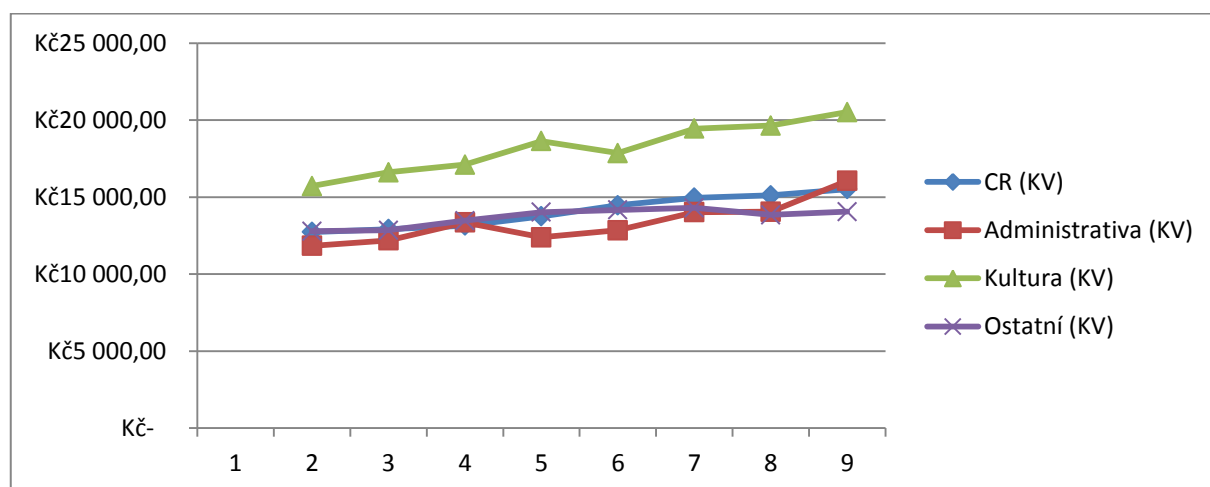
V porovnání grafů č. 21 a č. 22 lze vidět další příklad, kde kraj nejvíce zaostává v rámci sektorové ekonomiky. Výjimkou oblasti obrany a sociálního zabezpečení je patrný velký rozdíl ve vývoji těchto vysoko-příjmových odvětví. Nejvyšší rozdíl je patrný v oblasti finančnictví a informačních systémů, kde se rozdíl dlouhodobě pohybuje kolem hranice 1,5 – 2 %, přičemž je viditelný pokles v posledních letech na úrovni KV kraje a tím pádem se rozdíl mezi těmito dvěma úrovněmi dále prohlubuje. Velký problém má kraj i v oblasti vědy a výzkumu. V celém kraji panuje absence výzkumných zařízení a vysokých škol a funguje zde pouze jeden vědeckotechnický park a jedna regionální rozvojová agentura.

Graf č.23: Vývoj Průměrných mezd (PM) v nízko-příjmových odvětvích v ČR (2005 – 2015)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2005 – 2015)

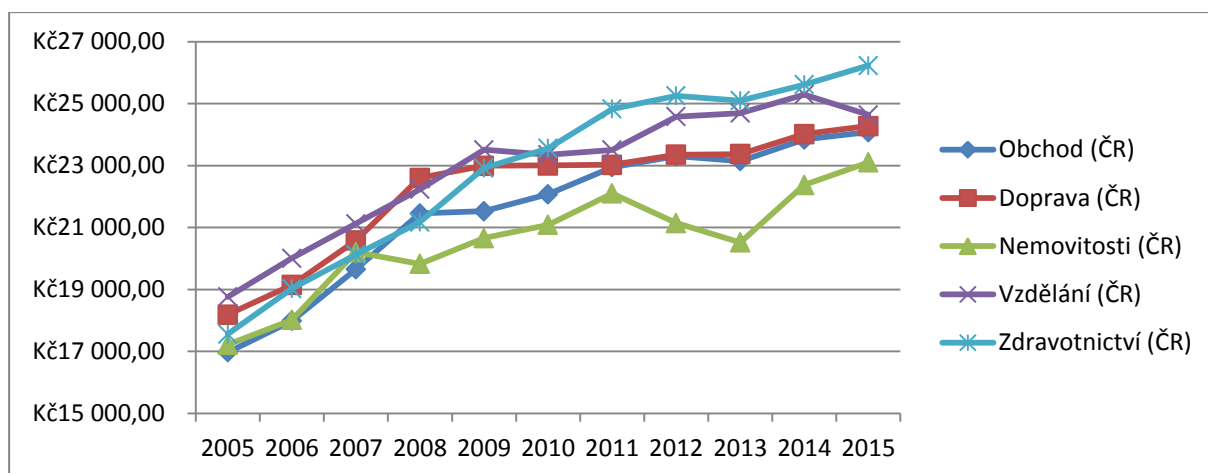
Graf č.24: Vývoj PM v nízko-příjmových odvětvích v KV (2005 – 2015)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2005 – 2015)

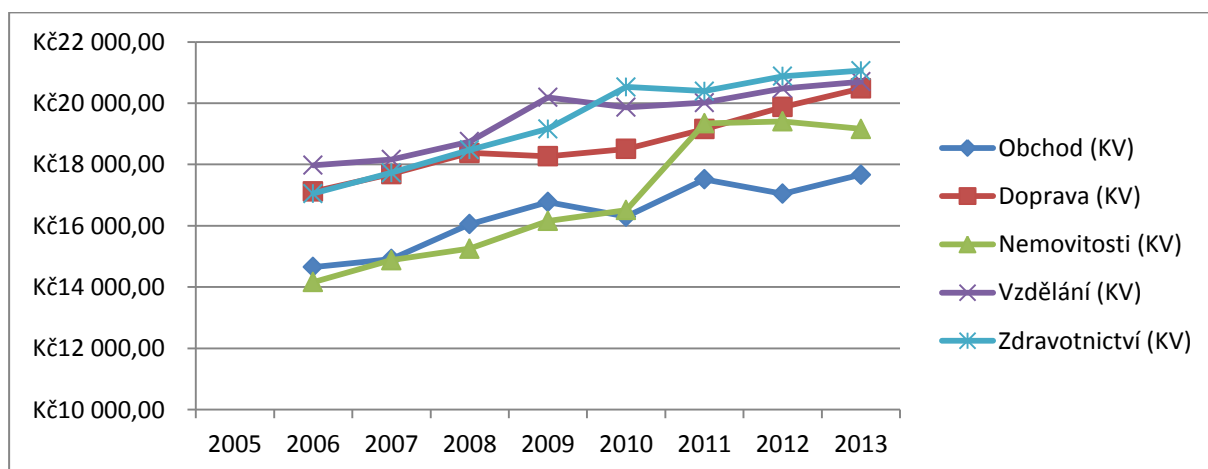
V grafech č.23 a č.24 je nejpatrnější rozdíl ve vývoji mezd v oblasti administrativy. Zatímco na začátku sledovaného období tvořil rozdíl 700 Kč, v roce 2013 to bylo již téměř 12 000 Kč. Rozdíl nejvíce narostl v období hospodářské krize. V oblasti kultury a ostatních služeb dochází k podobnému vývoji a rozdíly jsou minimální, v odvětví cestovního ruchu vykazuje kraj dlouhodobě vyšší průměrné příjmy, nežli je tomu na úrovni kraje, avšak rozdíl se v čase postupně snižuje.

Graf č.25: Vývoj PM v středně-příjmových odvětvích v ČR (2005 – 2015)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2005 – 2015)

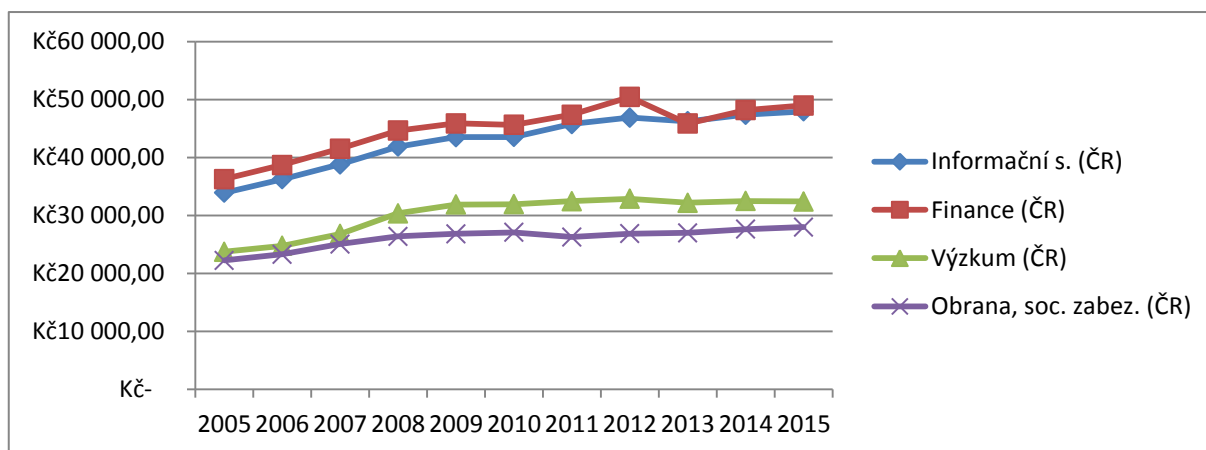
Graf č.26: Vývoj PM v středně-příjmových odvětvích v KV (2006 – 2013)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2006 – 2013)

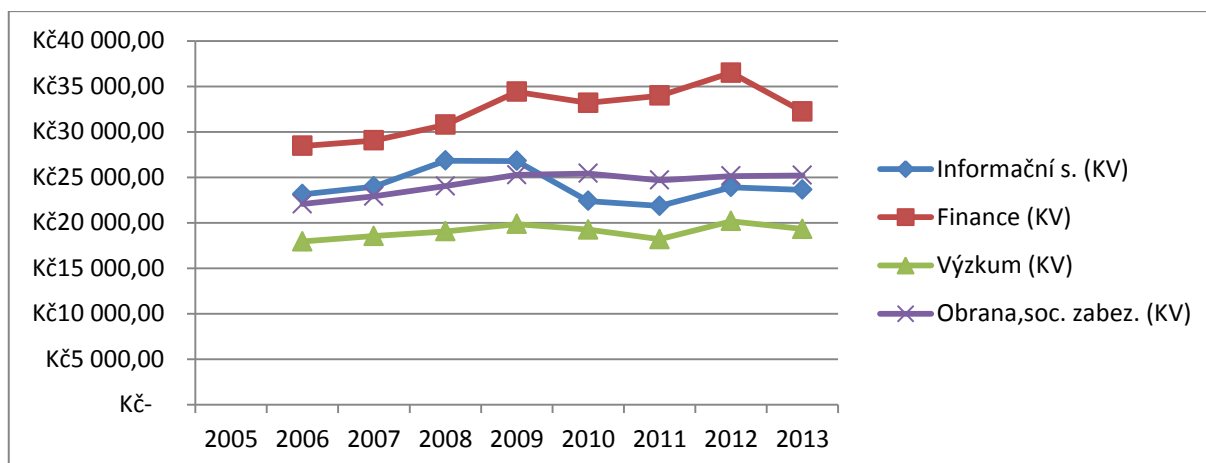
Ve vývoji středně-příjmových odvětví služeb prezentovaném v grafu č.25 a grafu č.26 lze pozorovat viditelnější rozdíl, jelikož propast v HPM mezi krajem a ČR je zde mnohem viditelnější a zvětšuje se ještě vyšším tempem, nežli tomu bylo ve srovnání prvních dvou grafů. Největší rozdíl lze pozorovat v oblasti nemovitostí, zdravotnictví a především je důležitý narůstající rozdíl v oblasti obchodu, jelikož jde z hlediska zaměstnanosti o nejvýznamnější odvětví v oblasti služeb. Rozdíl mezi sledovanými celky narostl na konci měřeného období na částku převyšující 6 500 Kč a lze tak říci, že jde o jednu z hlavních příčin, proč jsou průměrné platy v KV kraji mnohem nižší. Nejmenší rozdíl je patrný v oblasti vzdělání, kde i přesto na konci sledovaného období dosahoval rozdíl hodnot přesahující 4 000 Kč.

Graf č.27: Vývoj PM ve vysoko-příjmových odvětvích v ČR (2005 – 2015)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2005 – 2015)

Graf č.28: Vývoj PM ve vysoko-příjmových odvětvích v KV (2006 – 2013)

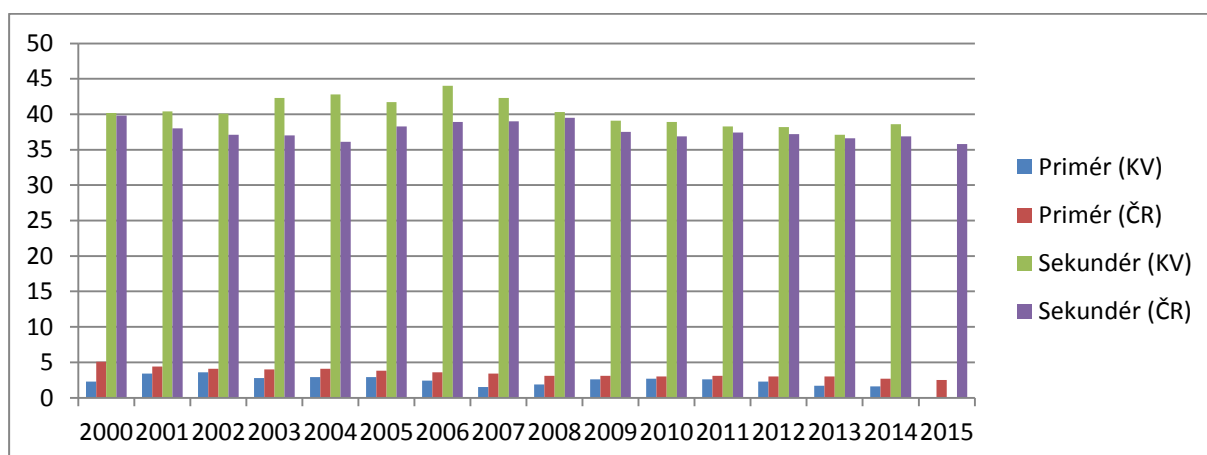

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2005 – 2013)

Srovnání grafů č.27 a č.28 vypovídá o tom, že největší rozdíly v HPM v rámci odvětví napříč všemi sektory byl zaznamenán u odvětví služeb s nejvyššími HPM. Rozdíly zde přesahují částku 10 000 Kč a v čase se stále zvětšují. K největšímu prohloubení došlo v letech krize, především mezi lety 2010 – 2011, kdy došlo ke skokovému snížení mezd v kraji, ale na úrovni ČR nebyl žádný viditelný pokles zaznamenán u žádného odvětví. Trend zvětšování rozdílů v příjmech potvrzuje fakt, že KV kraj silně zaostává v oblastech s vysokou produktivitou práce, a že investice do této oblasti byly v čase velmi podprůměrné.

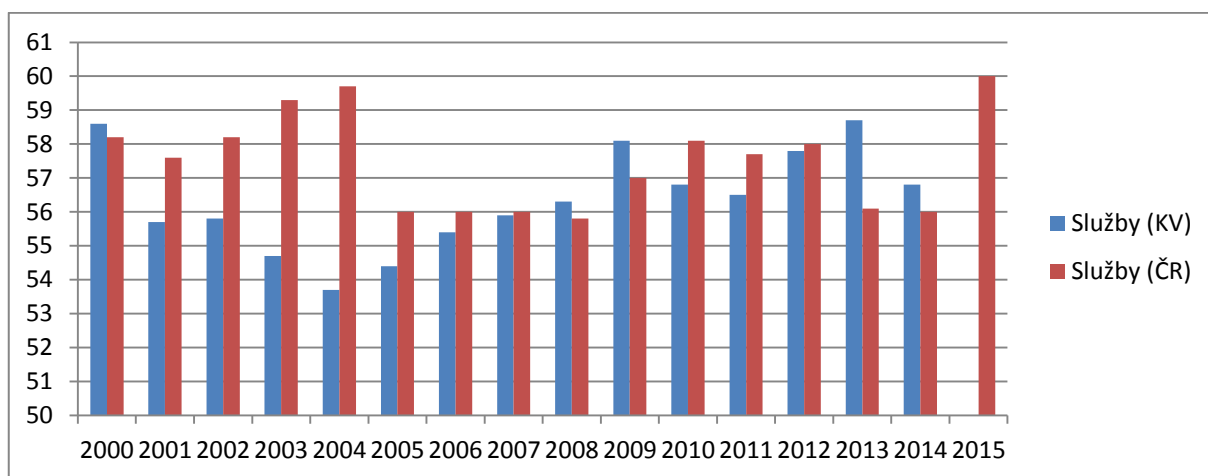
5.4. Shrnutí

Graf č.29: Vývoj sektorového hospodářství v KV kraji a ČR v priméru a sekundéru (2000 – 2015) – podíl nezaměstnanosti v %

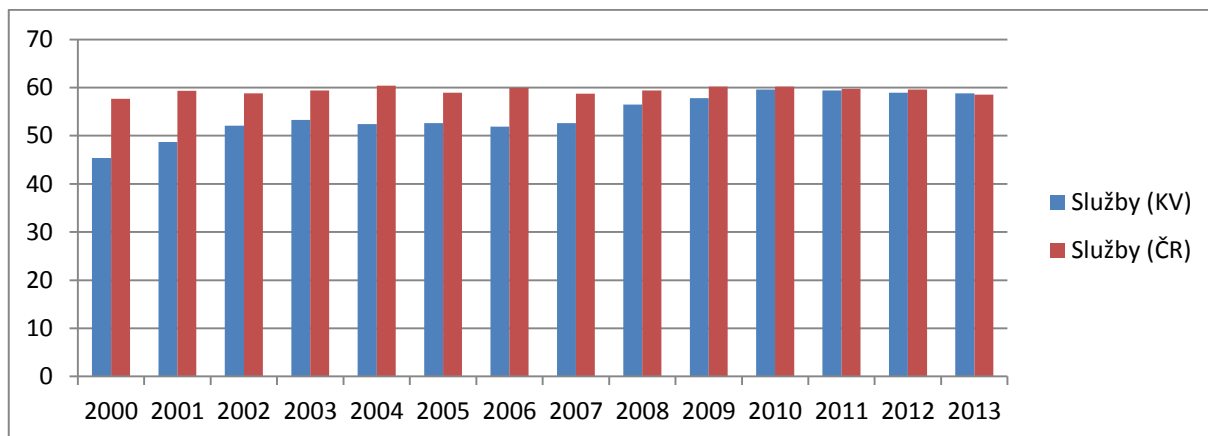
Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2000 – 2015)

Graf č.30: Vývoj sektorového hospodářství v KV kraji a ČR v terciéru a kvartéru (2000 – 2015) – podíl nezaměstnanosti v %

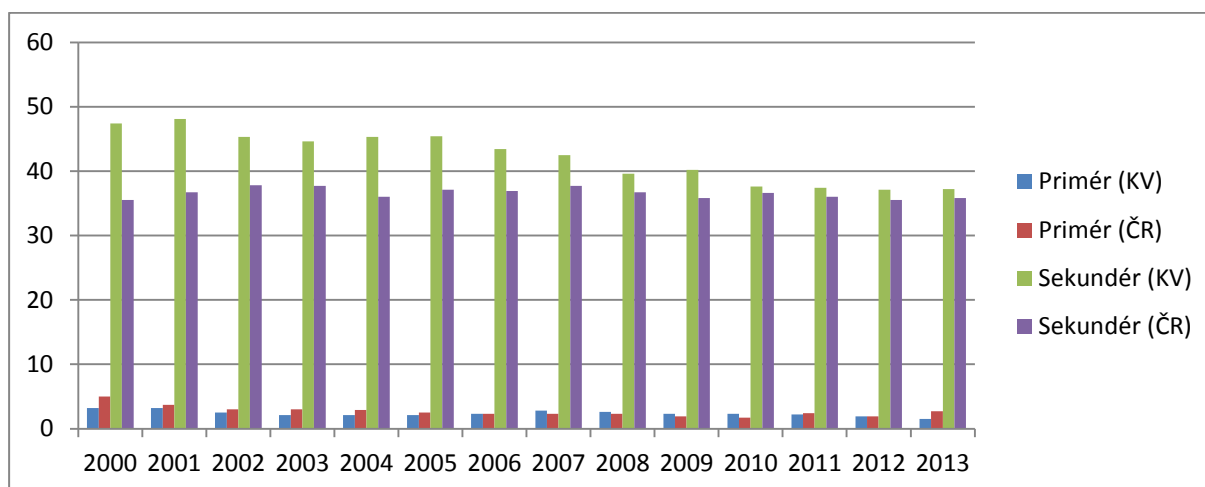
Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2000 – 2015)

Graf č.31: Vývoj sektorového hospodářství v KV kraji a ČR v terciéru a kvartéru (2000 – 2015) – podíl HPH v %

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2000 – 2015)

Graf č.32: Vývoj sektorového hospodářství v KV kraji a ČR v priméru a sekundéru (2000 – 2015) – podíl HPH v %

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2000 – 2015)

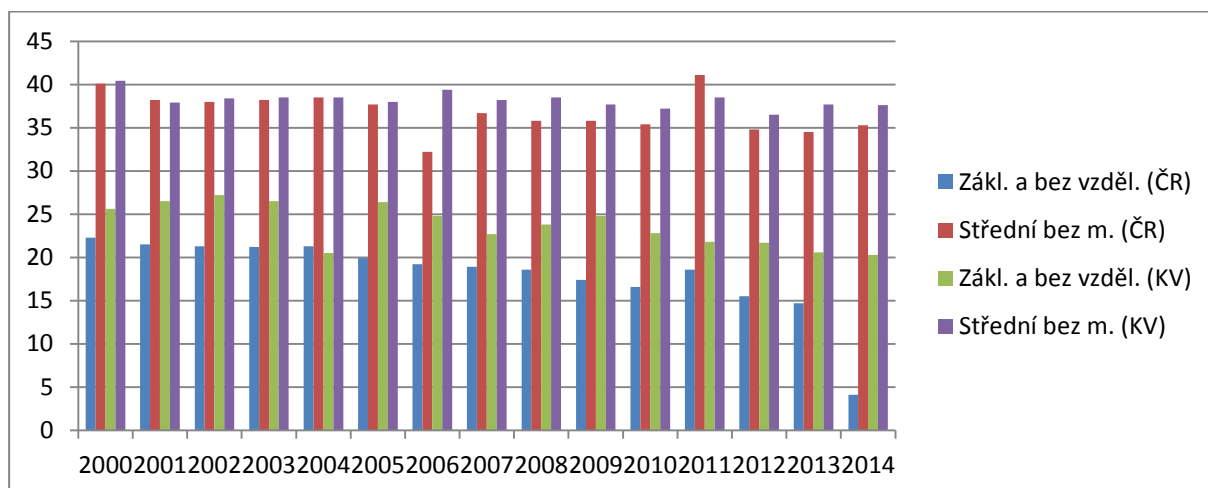
Dle analýz jednotlivých sektorů je zřejmé, že KV kraj vůči ČR zaostává nejvíce v oblasti terciéru a kvartéru a to především v oblasti služeb s vysokou produktivitou práce. Tyto obory v kraji tvoří jen malý zlomek celkové ekonomiky kraje. Díky tomu také dochází k zvyšování rozdílů v průměrných hrubých mzdách mezi ČR a KV krajem. Dle analýzy bylo patrné, že zde existuje přímá úměra mezi kvalifikovanou náročností odvětví a výší rozdílů ve mzdách a také výší rozdílů v poměru HPH. Naopak kraj je stále silně orientován na průmyslovou výrobu a to především na oblast těžební výroby související s těžbou hnědého uhlí a keramických jíílů. Nicméně kraj oproti českému průměru v tomto sektoru zaostává v oblasti zpracovatelského průmyslu a to jak ve tvorbě HPH, tak v oblasti růstu průměrných hrubých mezd. I přes srovnatelnou míru zaměstnanosti v obou celcích je podíl na HPH v tomto nejrozsáhlejším průmyslovém odvětví v KV mnohem nižší, nežli tomu je u republikového průměru a to díky orientaci na tradiční obory sklářství a keramiky, které se vyznačují nižší produktivitou práce. V regionu akutně chybí pohyb investic do odvětví s vyšší přidanou hodnotou. Výstupy zpracovatelského průmyslu v KV kraji navíc ztrácí svou konkurenční výhodu v podobě nízkých nákladů do vstupů a to díky růstu mezd zaměstnanců. Jedinou šancí jak zvrátit tento nepříznivý vývoj nejen ve zpracovatelském průmyslu je orientace na odvětví vyznačující se vyšší produktivitou práce a důraz na kvalitu. Aktuální stav sektorového hospodářství Karlovarského kraje podporuje růst v rozdílech na úrovni regionálního rozvoje mezi krajem a ČR. Díky orientaci na obory s nižší přidanou hodnotou se kraj

stává méně atraktivním regionem pro vzdělanější část populace, ale také se stává méně atraktivním pro potenciální investory a podnikatelé, jelikož zde nemohou najít dostatečný odbyt pro své produkty. Dále zde dochází k vyššímu zatěžování životního prostředí a to především díky orientaci na těžký průmysl, konkrétně tedy na těžební průmysl a energetický průmysl spojený s tepelnou elektrárnou Tisová v Sokolově a také díky nižší kupní síle místního obyvatelstva, které je díky tomu nucené vyhledávat levnější zdroje energie v podobě tuhých paliv a nebo pokud je součástí svazu bytových jednotek, což podstatná část obyvatel je, tak jim jejich nižší příjmy nedovolují investovat finanční prostředky do výstavby ekologičtějších zařízení, která by vyžadovala nižší energetickou náročnost při výrobě energie jako jsou například tepelná čerpadla nebo fotovoltaické panely. Orientace pracovních sil především na manuální práci také snižuje naději dožití místní populace a do budoucna může znamenat velký problém v oblasti nezaměstnanosti. Při zachování tohoto stavu lze očekávat, že meziregionální disparity se budou stále více prohlubovat a kraj bude v ukazatelích regionálního a ekonomického vývoje stále více zaostávat za celorepublikovým průměrem.

5.5. Dopad změn v sektorovém hospodářství na regionální rozvoj KV kraje

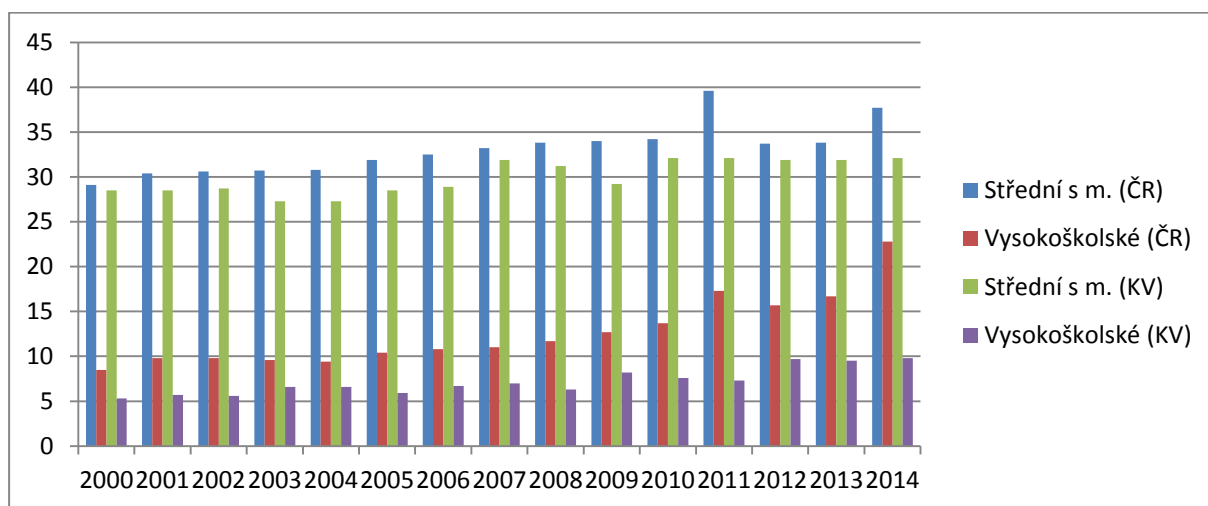
5.5.1. Vzdělanost

Graf č.33: Vývoj vzdělanosti v KV kraji a ČR (2000 – 2014)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2000 – 2015)

Graf č.34: Vývoj vzdělanosti v KV kraji a ČR (2000 – 2014)

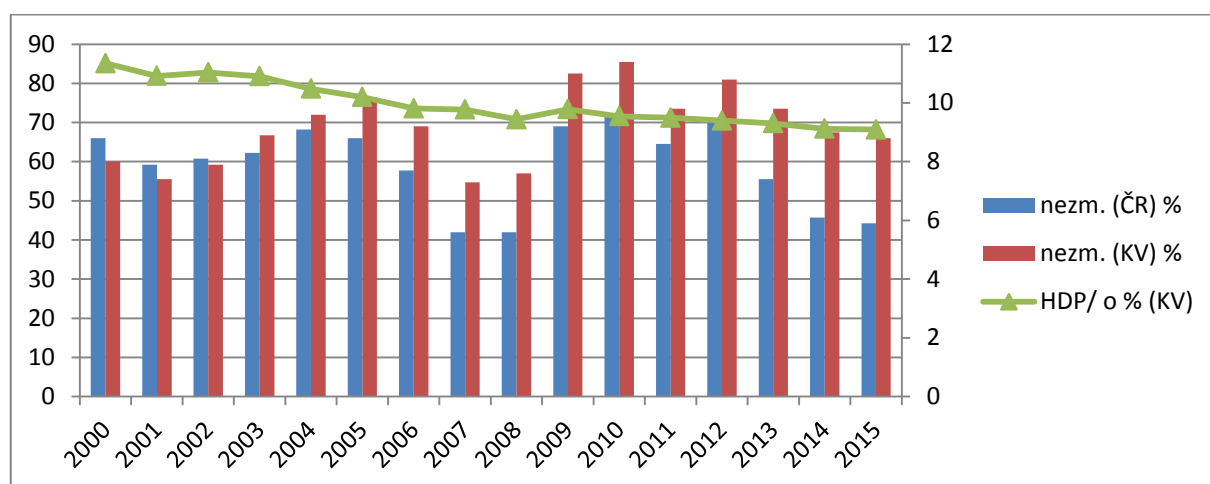
Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2000 – 2015)

Dle grafů č.33 a č.34 je patrné, že kraj oproti ČR disponuje dlouhodobě vyšším počtem méně vzdělaných obyvatel a dle srovnání je zřejmé, že se tento rozdíl v čase stále více prohlubuje. Při srovnání s analýzou sektorového hospodářství lze vypozařovat spojitost

s navyšujícím se rozdílem v oblasti poměru jednotlivých odvětví na HPH. Procentuální poměr HPH oborů s vysokou přidanou hodnotou v ČR roste mnohem rychleji než v KV kraji a tomu odpovídá i struktura vzdělanosti obyvatel. Jak již bylo zmíněno kraji se nedaří adekvátně snižovat závislost na odvětvích s nízkou přidanou hodnotou a stává se tak neatraktivním pro více vzdělanou část populace. Dalším důvodem nižšího poměru především vysokoškolského obyvatelstva je absence výzkumných středisek, veřejných vysokých škol a specializovaných zdravotnických zařízení, čímž se stává kraj méně atraktivní i pro lékaře. Dále je tento stav zapříčiněn i velkými rozdíly v příjmech v odvětvích vyššího řádu, což opět z kraje tvoří neatraktivní prostředí pro vzdělanější populaci.

5.5.2. Nezaměstnanost a hrubá přidaná hodnota

Graf č.35 Vývoj nezaměstnanosti v KV kraji a ČR (2000 – 2015)

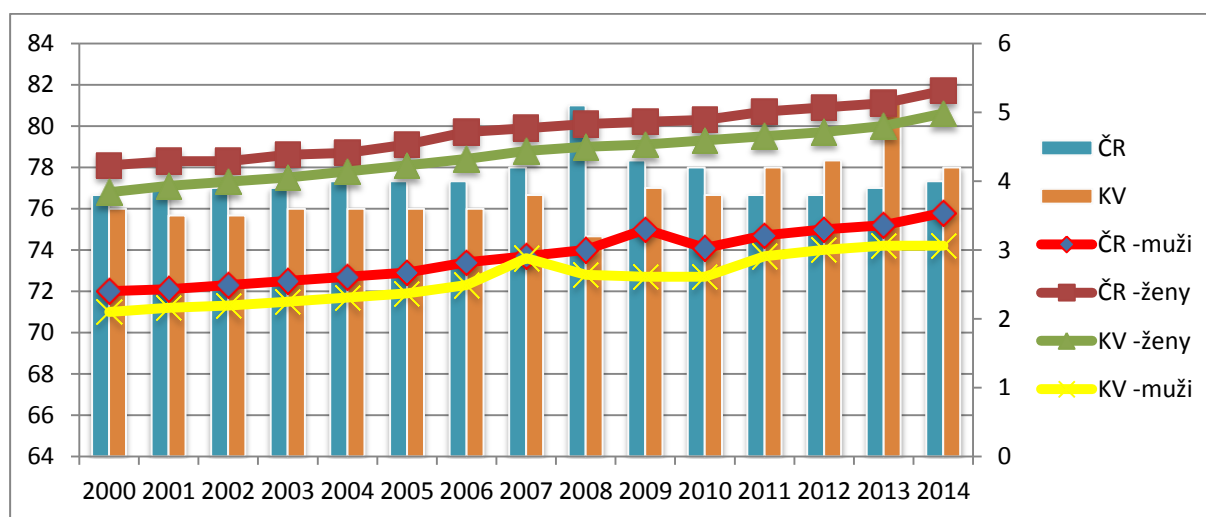
Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2000 – 2015)

Z grafu č.35 je patrné, že během měřeného období došlo k velké změně v hodnotách nezaměstnanosti. Zatímco v počátečních letech byla nezaměstnanost v ČR vyšší, od roku 2003 dochází k obratu a nezaměstnanost na úrovni ČR začala klesat rychleji než v případě KV kraje. V období krize tento rozdíl začal zpomalovat, avšak od roku 2012 opět narůstá. KV kraj si vede špatně i v dalším makroekonomickém ukazateli, kterým je procentuální podíl HDP na obyvatele, přičemž 100 % tvoří HDP na obyvatele ČR. Zde dochází ke kontinuálnímu poklesu, a zatímco v roce 2000 tvořil podíl HDP/o. v kraji téměř 90 % HDP/o. ČR, tak v roce 2015 dosahoval tento podíl jen 68 %. V souvislosti se sektorovým hospodářstvím lze v obou dvou ukazatelích spatřit podobnost

s rozdílným vývojem odvětví vyššího řádu. Především se to odráží na ukazateli HDP, jelikož odvětví s nízkou produktivitou práce, na kterých je KV kraj především závislý nejsou schopny dosáhnout tak vysoké přidané hodnoty. Odvětví vyššího řádu jsou spojena s řadou nižších podpůrných oblastí a napomáhají k jejich rozvoji a tím pádem i k tvorbě nových pracovních míst. Díky jejich absenci dochází v kraji ke stagnaci ostatních oblastí sektorové ekonomiky, což vede k problémům s nezaměstnaností.

5.5.3. Zdravotní péče a naděje dožití

Graf č.36 Vývoj počtu lékařů na obyvatele a vývoj naděje dožití pro ČR a KV kraj (2000 - 2014)

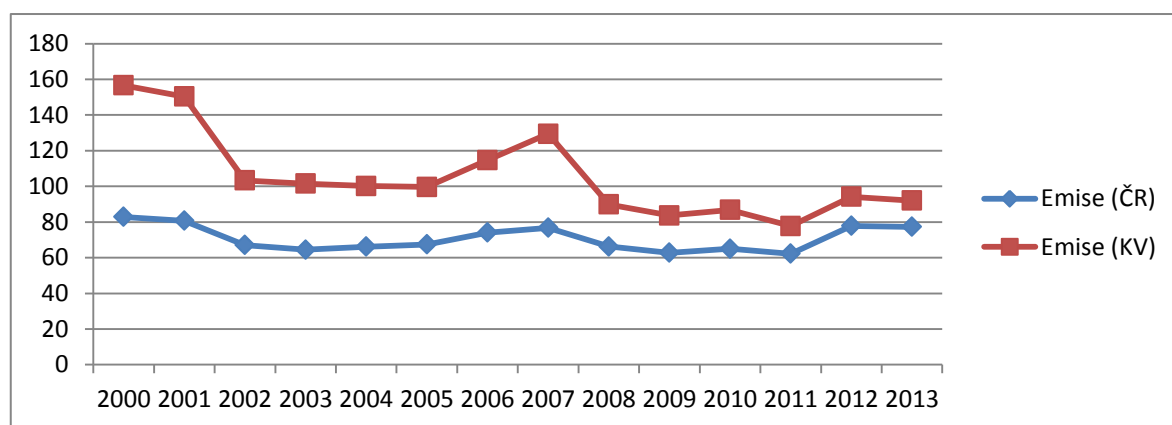
Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2000 - 2015)

Z grafu č.36 je viditelné, že v celém zkoumaném období se naděje dožití v KV kraji drží pod průměrem ČR a to u obou pohlaví. Při srovnání tohoto ukazatele s počtem lékařů na 1000 obyvatel není patrná větší souvislost, jelikož ani po roce 2011, kdy v tomto ukazateli kraj překonal celorepublikový průměr nenastala žádná změna ve srovnání s nadějí dožití a naopak rozdíl ještě mírně rostl. I přes vyšší koncentraci lékařů, KV kraj nedisponuje dostatečným lékařským zázemím v podobě specializovaných středisek a oddělení. Nižší naděje dožití v regionu je dána i větší orientací na odvětví zahrnující manuální činnost, která při větší zátěži může vést ke zdravotním problémům a předčasným úmrtím. V období hospodářské recese vývoj naděje dožití u mužů v KV kraji dokonce stagnoval. V souvislosti se sektorovým hospodářstvím to mohlo být zapříčiněno nárůstem v podílu zaměstnanosti v těžebním průmyslu, který se z hlediska fyzické náročnosti řadí k těm nejnáročnějším. A také se velkou měrou společně

s energetickým průmyslem v kraji, který je založen na tepelné energetice podílí na zvyšování objemu emisí v ovzduší a má celkově nepříznivý dopad na environmentální prostředí. Další souvislost se aktuální strukturou sektorového hospodářství lze nalézt opět v orientaci na nízkopříjmové odvětví. Díky tomu místní obyvatelstvo disponuje slabší kupní silou, což vede k lacinějšímu životnímu stylu, který se podílí na předčasných úmrtích a ve výsledku se tím snižuje naděje dožití.

5.5.4. Životní prostředí

Graf č. 37 Měrné emise kg/obyvatele v KV a ČR (2000 -2013)⁴⁰

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2000 – 2013)

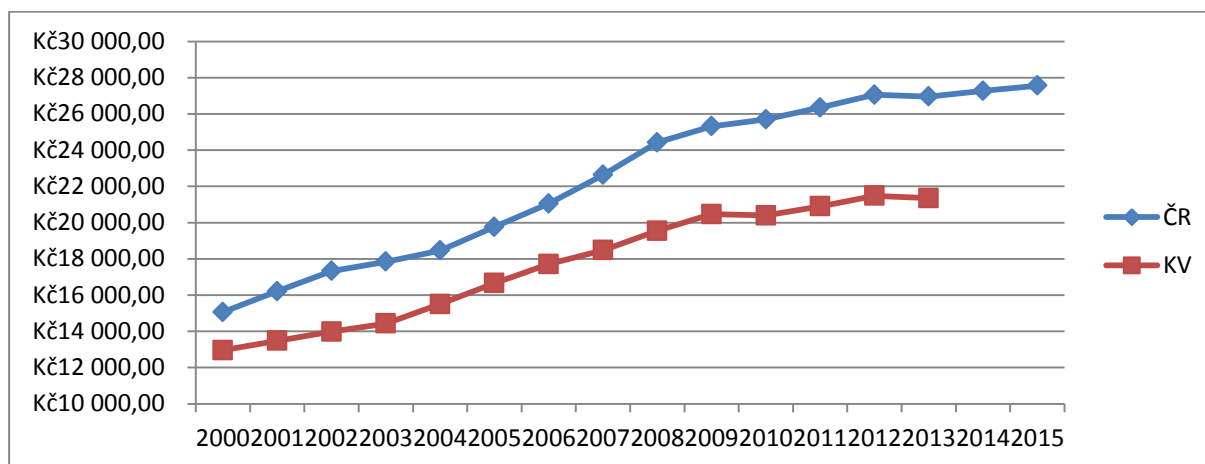
Dle grafu č.37 je patrný dlouhodobý zvýšený výskyt emisí v ovzduší v KV kraji. I když se jejich objem za celé zkoumané období zmenšil téměř o polovinu, stále se hodnoty pohybují nad celorepublikovým průměrem. Hlavní podíl na zmenšení objemu emisí jsou investice ze strany tepelné elektrárny a politiky ČEZu na snižování objemu emisí. Jedním z těchto opatření je angažování ČEZu do projektu CDM (Clean development mechanism), který je zakotven v Kjótském protokolu. Jedná se o projekt, který vede k významnému snížení skleníkových plynů a přispívá k trvale udržitelnému rozvoji v místě realizace. Po realizovaném snížení emisí má investor (ČEZ) nárok na dohodnuté množství emisních kreditů, které jsou zobchodovatelné v evropském systému obchodování s povolenkami. Projekt dále umožňuje investorovi za zvýhodněných podmínek tento projekt implikovat v rozvojových zemích, nabitá dividenda pak mohou

⁴⁰ Jedná se o základní znečišťující látky REZZO 1-3 (Tuhé emise, oxid siřičitý, oxidy dusíku, oxid uhelnatý, uhlovodíky)

být reinvestována v regionech mateřského státu, v tomto případě tedy i v KV kraji.^{41 42} Projekt CDM je příkladem sektorové politiky, která může mít příznivý dopad na regionální rozvoj, jelikož počítá se specifiky politiky regionálního rozvoje. Ze znečišťujících látek je v KV kraji nejvyšší koncentrace oxidu siřičitého, který představuje téměř 70 % všech znečišťujících látek v ovzduší prezentovaných v tomto grafu, a který vzniká jako vedlejší produkt při spalování hnědého uhlí.⁴³ Lze tedy usoudit, že největším znečišťovatelem je tepelná elektrárna Tisová a domácnosti topící hnědým uhlím. Nepřímo se pak na zvyšování objemu SO₂ mohou podílet bytové jednotky, jejichž dodavatelem tepla je centrální teplárna a podílejí se tak na zvyšování produkce tepelné elektrárny. Zvýšený objem emisí tedy opět značně souvisí se sektorovou ekonomikou kraje a jeho velké orientaci na těžební a energetický průmysl. Souvislost lze také opět nalézt v orientaci na odvětví nižší třídy, které zapříčiňují nižší kupní sílu obyvatelstva, které je nuceno vyhledávat nejlevnější zdroje energie a nemohou si dovolit investice do alternativních zdrojů energie.

5.5.5. Příjmy obyvatelstva

Graf č.38 Vývoj průměrných hrubých mezd v KV kraji a ČR (2000 – 2015)

Zdroj: vlastní zpracování dle czso (2000 – 2015)

⁴¹ Web Tertiruka. *Metodický pokyn pro podávání a schvalování projektu CDM pro investory z ČR.* Dostupný z: <http://www.tretiruka.cz/news/metodicky-pokyn-pro-podavani-a-schvalovani-projektu-clean-development-mechanism-cdm-pro-investory-z-cr/>

⁴² Web United Nations. *Framework convention on climate change. CDM.* Dostupný z: http://unfccc.int/kyoto_protocol/mechanisms/clean_development_mechanism/items/2718.php

⁴³ Web Integrovaný registr znečišťování. Dokument *Oxidy síry*. S 2 – 3. Dostupný z: http://www.irz.cz/repository/latky/oxidy_siry.pdf

To co již bylo patrné za analýzy ekonomických sektorů, je potvrzeno v grafu č.38. Celkové průměrné mzdy na úrovni KV kraje byly v celém zkoumaném období nižší, nežli tomu bylo na úrovni celorepublikového průměru. A zatímco na začátku odvětví dosahoval rozdíl mezi oběma úrovněmi částky přesahující 2 000 Kč v roce 2013 rozdíl narostl na částku blížící se 6 000 Kč. Rozdíl narůstal především v období ekonomické recese. V těchto letech došlo na úrovni kraje dokonce k mírnému poklesu, zatímco PHM v průměru ČR stále rostly. O tento růst se zapříčinily především služby vyššího řádu, které se včetně služeb nižšího řádu ukazují jako hlavní motor státní ekonomiky v období hospodářské krize, což je patrné i ze sektorové analýzy v této práci. Díky nízké alokaci služeb vyššího řádu v kraji a menšího významu služeb nižšího řádu, došlo ke zpomalování růstu příjmů a dokonce i k jejich mírnému propadu. Pokud se nezvýší význam odvětví nárokuje vyšší pracovní kvalifikaci a vyznačující se vyšší přidanou hodnotou, lze očekávat, že rozdíl v příjmech se bude nadále zvyšovat.

6. Návrhy řešení pro progresivnější regionální rozvoj v KV kraji

K uskutečnění návrhů, které by mohly podpořit regionální rozvoj, je nutné si vymezit, jaké jsou přednosti a slabiny regionu, respektive charakterizovat jeho potenciál a nedostatky, které by se mohly stát do budoucna pro kraj hrozbou. Pro toto vymezení nejlépe poslouží SWOT analýza.

6.1. SWOT analýza KV kraje

Tato SWOT analýza vychází z výsledků analýzy sektorového hospodářství v KV kraji v praktické části této práce a je řešena v rámci sektorového hospodářství a regionálního rozvoje.

6.1.1. Silné stránky

Hlavní silná stránka regionu z hlediska sektorového hospodářství vychází paradoxně z jeho orientace na těžký průmysl. Díky dlouhodobé tradici těžebního a energetického

průmyslu v kraji vznikla vysoká propojenost mezi těmito odvětvími. Výsledkem jsou dostatečné finanční prostředky k investicím do inovací a to především na poli energetiky. Příkladem je investice do teplárenského komplexu Vřesová, díky kterým došlo ke značnému navýšení distribuce tepla, vyšší produktivitě práce a ke snížení negativních dopadů na přírodní prostředí. Díky těmto investicím se stává energetický průmysl hlavní silnou stránkou regionu. Další vysokou přidanou hodnotou regionu je jeho fyzicko-geografická charakteristika, díky které se stal kraj jedním z hlavních tuzemských turistických center. Z výsledků sektorové analýzy je zřejmé, že cestovní ruch je důležitou součástí regionální ekonomiky.

6.1.2. Slabé stránky

Jak již bylo zmíněno v sektorové analýze, hlavní slabou stránkou regionu je především orientace na odvětví s nízkou přidanou hodnotou a to hlavně v oblasti služeb a zpracovatelského průmyslu. Další slabou stránkou je fakt, že jde o periferní region. Díky relativně vysoké dojezdové vzdálenosti do centra se stává méně atraktivním pro velký počet potenciálních investorů, především z oblasti služeb vyššího řádu.

6.1.3. Příležitosti

Kraj sousedí s dvěma spolkovými republikami (Bavorsko, Sasko) a navíc disponuje mezinárodním letišťem v Karlových Varech. Tyto skutečnosti mohou posloužit jako hlavní nástroje v oblasti rozvoje cestovního ruchu, který je z hlediska sektorového hospodářství pro kraj důležitý. V rámci meziregionálních spoluprací s německými regiony může také dojít k realizaci projektů, které by vedly k vyšší atraktivitě KV kraje a k dynamičtějšímu regionálnímu rozvoji.

6.1.4. Hrozby

Hlavních hrozeb je několik. Ta první se týká průmyslového rázu kraje. V horizontu několika málo desítek let dojde k naplnění těžebních limitů hnědého uhlí. V tento moment je otázka, zdali se vedení kraje a vláda ČR rozhodne k prolomení těžebních limitů nebo těžbu natrvalo ukončí. Vzhledem ke státní energetické koncepci a vzhledem k tomu, že v místě potenciální těžby se nachází důležitá regionální města a turistická

centra lze předpokládat, že dojde k trvalému ukončení těžby. Následkem toho by mohlo dojít k vysokému nárůstu nezaměstnanosti a odlivu obyvatel z regionu. Dalším následkem by mohlo být zdražení energií a další finanční zátěž pro domácnosti, což by vedlo k dalšímu poklesu kupní síly obyvatelstva. Další hrozbou je odliv vysokoškolsky vzdělaných obyvatel. Díky tomuto trendu by se mohla pro region stát velkým problémem snaha o restrukturalizaci hospodářství, jelikož by zde byla alokována nízká kapacita dostatečně kvalifikované pracovní síly.

6.2. Zlepšení finančních podmínek obyvatelstva a snížení emisí v KV kraji skrze domácnosti

Tento návrh neřeší zlepšení prvků regionálního rozvoje skrze sektorové hospodářství, ani skrze propojení sektorové a regionální politiky. Pokud by se dal přirovnat k jakýmkoli trendům v teoretické rovině regionálního rozvoje a regionální politiky, dalo by se říci, že vychází z myšlenky nutnosti investic do inovací a mobilizace místních zdrojů. Nikoliv však na úrovni podniků, ale na úrovni samotného obyvatelstva. Tento projekt si klade za cíl přinutit investovat místní domácnosti do svých domovů a změnit jejich myšlení v oblasti finanční gramotnosti. Konkrétně se zaměřuje na domácnosti spadající do svazu vlastníků bytových jednotek (SVJ).

6.2.1. Charakteristika aktuální situace

Dle vlastního průzkumu trhu se v jednotlivých největších městech v kraji, kterými jsou Cheb, Sokolov a Karlovy Vary nachází přibližně 300 SVJ při průměrném počtu 19 bytových jednotek, ve kterých žijí tříčlenné domácnosti. Celkový počet obyvatel žijících v SVJ tak přesahuje hodnotu 50 000, což představuje 1/6 populace v KV kraji. Na základě průzkumu trhu lze rozdělit SVJ do dvou skupin. První skupina má v rámci fondu oprav zřízený úvěr, který se dle průzkumu bankovního trhu finanční skupiny Partners v této době pohybuje v rozmezí 2,3 – 2,5 %. Druhá skupina SVJ úvěr zřízený nemá a tvoří si volné prostředky, které poté ukládá do fondu oprav. Z tohoto fondu si navíc každá domácnost platí pojištění celého objektu. Dle vlastního zjištění se částka

rámcové smlouvy tohoto druhu pojištění pohybuje kolem 9 miliónů korun, kdy kryje celkovou hodnotu pojištěného majetku.

Samotné domácnosti zároveň využívají základní bankovní produkty jako je běžný účet, stavební spoření, penzijní připojištění a životní pojištění. Přičemž na základě průzkumu trhu bylo zjištěno, že průměrná částka měsíčních poplatků činí 70 Kč a zúročení běžných účtů těchto domácností činí v průměru 0,1 – 2 % což je hodnota pohybující se pod hranicí inflace a tudíž domácnosti o své finanční prostředky dlouhodobě přicházejí. U dalších běžných bankovních produktů jako jsou spotřebitelské úvěry a mikropůjčky nebo hypoteční úvěry ze stavebního spoření se úroky pohybují v rozmezí 10 -30 %, respektive nad úrovní 3 % v oblasti hypotečních úvěrů.

V oblasti energetických dodávek bylo zjištěno, že SVJ jsou v absolutní většině zásobovány teplárenským dodavatelem a jsou napojeni na centrální zásobování. Při tomto druhu odběru energií se dnešní cena pohybuje v průměru 626 Kč/GJ. Při spotřebě 1000 GJ/rok vychází částka přesahující 620 000 Kč/rok, což při přepočtu na jednotlivé domácnosti činí téměř 33 000 ročně.

6.2.2. Návrh na zlepšení aktuální situace

V první řadě dochází k refinancování peněžních prostředků SVJ a to prostřednictvím úvěrů zřízených k fondu oprav. Zde přichází na řadu využití podnikatelské platformy finanční skupiny Partners. Díky vyjednaným podmínkám s bankovními institucemi a spoluprací s celým portfoliem těchto institucí na trhu dojde k refinancování úvěru za úrok v rozmezí 1,32 – 1,89 %. Výše úroku závisí na době fixace. Platforma Partners může navíc zajišťovat kompletní finanční servis jak jednotlivým domácnostem tak celému SVJ a na základě vyjednaných smluvních podmínek s partnery lze snížit částku rámcové smlouvy na pojištění.

V další fázi vstupuje do projektu dceřiná společnost Sokolovské Uhelné SUUAS Alternative, která se zabývá distribucí zařízení generující tepelnou energii, především výstavbou tepelných čerpadel. Toto zařízení funguje na principu získávání tepla z okolí. Toto teplo čerpadlo absorbuje a za použití chladiva, látky jejíž hlavní vlastností je nízký bod varu, který musí být nižší než teplota okolního prostředí. Čerpadlo spotřebovává pouze 30 % energie na přeměnu nízkopotenciálního tepla na teplo přímo využitelné. Jde tedy o alternativní zdroj tepelné energie s téměř nulovým negativním dopadem na životní prostředí. Cena výstavby vlastní kotelny pro SVJ s využitím tepelného čerpadla

činí 3 500 000. Při poskytnutí úvěru s nejhorším možným úrokem v rámci Partners 1,89 %, při době splácení 20 let činí roční splátka úvěru 210 290 Kč. Přičtení nákladů na provoz kotelny činí výsledná částka 410 290 Kč. Při srovnání s původní variantou dochází k úspoře 215 710 Kč. Což představuje úsporu 11 353 Kč/rok na domácnost. Tyto výpočty jsou postaveny na předpokladu zřízení nejhorších možných smluvních podmínek, tudíž v reálné situaci může být výsledná úspora vyšší.

Celý návrh tedy řeší úsporu finančních prostředků velké části populace, aniž by jednotlivé domácnosti museli projevovat sebemenší iniciaci a zároveň se podílí na snižování emisí v ovzduší díky přechodu na ekologičtější zdroj energie a díky vidině zisku je největší producent tepelné energie v Karlovarském Kraji motivován k ekologičtější produkci tepelné energie skrze svou dceřinou společnost. Navíc tento projekt řeší i budoucnost regionu, která počítá s postupným ústupem těžby uhlí a výroby tepelné energie skrze spalování uhlí, jelikož v horizontu dvou desítek dojde k naplnění těchto těžebních limitů. Tento projekt by tedy mohl být budoucí alternativou pro zaměstnance v odvětví těžebního průmyslu a energetiky a mohl by se podílet na snižování zaměstnanosti v regionu.

6.3. Podpora regionálního rozvoje skrze Přímé zahraniční investice

Pozitivním dopadem PZI může být v kontextu regionálního rozvoje především ekonomický růst a restrukturalizace hospodářství, která vede ke zvýšení konkurenceschopnosti regionálních podniků díky navýšení produktivity práce.⁴⁴ Z výsledků sektorové analýzy a SWOT analýzy je zřejmé, že nízká konkurenceschopnost a orientace na výrobu s nízkou přidanou hodnotou je jednou z hlavních příčin zaostalosti kraje. Z tohoto důvodu se domnívám, že podpora regionálního rozvoje skrze PZI je jedním z nejlepších řešení v rámci vymezeného regionu.

Zásadní otázkou v rámci souvislosti regionálního rozvoje a PZI je, jak může region co nejlépe a nejdéle profitovat z lokalizace výrobního faktoru na svém území v podobě

⁴⁴ ŠIMANOVÁ, J. *Investiční pobídky, nadnárodní firmy a regionální rozvoj s 35*

sofistikované technologie a know how.⁴⁵ Odpověď na tuto otázku nabízí několik druhů teorií včetně nové institucionální teorie regionálního rozvoje, která vychází z institucionálních přístupů popisovaných v teoretické části této práce.

6.3.1. Charakteristika aktuální situace

Z hlediska PZI je důležité do jakých odvětví jsou tyto investice směřovány. To je stálý problém KV kraje. Dle statistik agentury CzechInvest a vlastního šetření Šimanové (2011) (zpracované statistiky jsou prezentovány v publikaci *Investiční pobídky, nadnárodní firmy a regionální rozvoj*) nejenže byl objem PZI do KV kraje v posledních 10 letech podprůměrný (objem PZI na obyvatele byl v rámci krajů 4. nejnižší), ale tyto investice se také vyznačovaly tím, že byly směřovány především do oborů s nižší produktivitou práce. Největší část byla investována do výroby pryžových a plastových výrobků a do výroby textilií, textilních a oděvních výrobků. Kromě toho, že tyto investice podporují odvětví s nízkou produktivitou práce, se vyznačují ještě jednou významnou charakteristikou. Investováním do těchto odvětví vzniká v regionu nízká ekonomická stabilita. Ta je způsobena tím, že jakmile dojde ke zdražení výrobních vstupů, především v oblasti mezd, výroba se přesune do chudších zahraničních regionů. Tudíž, hlavním cílem investičních pobídek by nemělo být jen lákání investic do regionů, ale investice směřovat takovým způsobem, aby tlumily ekonomické a sociální rozdíly a napomáhaly k restrukturalizaci hospodářství.⁴⁶

6.3.2. Návrh na zlepšení aktuální situace

Základní podmínkou proto, aby se stal region atraktivním pro zahraniční investory, je tvorba trvalého inovačního prostředí. Prvním krokem by mohlo být vytvoření motivace, pro stávající investory v kraji k tomu, aby investovaly do svých podniků, které se již v regionu nachází. Jako příklad lze uvést tradiční keramický průmysl. Toto odvětví lze rozdělit do dvou větví. První větev je vlastnoruční výroba produktů s vysokou přidanou hodnotou. Druhou větví je pak strojová (pásová) výroba běžných keramických produktů s nízkou přidanou hodnotou. Při srovnání těchto dvou částí lze konstatovat, že počet výrobků s nižší přidanou hodnotou daleko převyšuje počet výrobků s vyšší přidanou

⁴⁵ ŠIMANOVÁ, J. *Investiční pobídky, nadnárodní firmy a regionální rozvoj* s 40 - 43

⁴⁶ ŠIMANOVÁ, J. *Investiční pobídky, nadnárodní firmy a regionální rozvoj* s. 53

hodnotou. Díky investičním pobídkám v podobě hmotné podpory pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku a hmotné podpory rekvalifikace nebo školení zaměstnanců⁴⁷ mohou být podniky motivovány k tomu, aby zvýšily svou orientaci na výrobu produktů s vysokou přidanou hodnotou. Díky inovacím by si strojní výroba vystačila s menším počtem zaměstnanců a původní pracovní síla by byla na základě státní investiční pobídky vyškolená na výrobu kvalitnějších produktů.

Dalším krokem pro vytvoření trvalého inovačního prostředí by mohly být další investice do cestovního ruchu, konkrétně do projektu Karlovarská Karta. Tento integrovaný systém by do budoucna mohl fungovat na principu dopravních karet jako je například Plzeňská karta. Výhoda tohoto systému by však spočívala v jeho multifunkčnosti. Mohl by se využít při návštěvě jakékoliv turistické destinace, od návštěvy lázní až po místní koupaliště. A kromě dopravy by tak mohl propojovat kompletní turistický ruch v regionu. Tento systém by vyžadoval správu ze strany IT firmy, respektive firem, což by opět generovalo pracovní pozice s vyšší přidanou hodnotou a vyšší úroveň inovací v regionu. V neposlední řadě by se dal využít energetický potenciál kraje. Největší výrobce energií v regionu Sokolovská Uhelna a.s. by mohla pokračovat ve svých investicích a snažit se investovat do jiných zdrojů energie. Realizace těchto plánů, by mohla vyžadovat zapojení vedlejších subjektů (výstavba a správa sofistikovaných staveb/komponentů), především ze strojírenského odvětví, v důsledku toho by se v tomto směru stal kraj atraktivním pro zahraniční investory, kteří se v této oblasti pohybují. Kraj by také mohl iniciovat vznik partnerství s technickými fakultami, například ze ZČU. Do kraje by se mohli vysílat studenti na praxe a stáže a podnikatelské subjekty by mohly pořádat semináře na půdě těchto fakult.

V konečném důsledku by tyto kroky mohly vést k tvorbě stabilního inovačního prostředí a tím pádem by se stal kraj mnohem atraktivnějším prostředím pro investory, kteří se vyznačují tvorbou pracovních míst s vysokou přidanou hodnotou. Tímto odpovídáme na základní otázku v oblasti PZI a regionálního rozvoje. Díky investicím s vysokou přidanou hodnotou v regionu vznikají podniky, které na sebe vážou kvalifikovanou pracovní sílu a zvyšují životní úroveň obyvatel formou například

⁴⁷ M.HORÁK. *Jaké změny nastaly v investičních pobídkách po novele zákona č.72/2000 SB.?* Web epravo. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/jake-zmeny-nastaly-v-investicnich-pobidkach-po-novele-zakona-c722000-sb-98088.html>

vyšších mezd. Díky tomu tak dochází k hlubšímu propojení podniků a místního obyvatelstva, jelikož na rozdíl od odvětví nižšího řádu není alokace těchto podniků založená na nízké ceně výrobních vstupů, ale na jejich kvalitě a podniky se tak těžko budou v čase přesouvat do chudších regionů. Tím pádem region dlouhodobě a kvalitně profituje z lokalizace těchto výrobních faktorů.

7. Závěr

Práce vycházela ze skutečnosti, že Karlovarský kraj dosahuje dlouhodobě podprůměrných hodnot v oblasti makroekonomických ukazatelů a ukazatelů regionálního rozvoje. Tento fakt potvrdily výsledky vývojové analýzy v praktické části této práce. Tato analýza dále odhalila, že příčinou disparit je dlouhodobý kontinuální vývoj a nelze tedy říci, že za pomalý rozvoj regionu může jen jedna větší událost. Z tohoto hlediska lze pouze zmínit působení hospodářské krize, která měla na kraj větší dopad, což bylo dáno jeho větší orientací na průmyslová odvětví, která jsou v době recese postižena nejvíce. Dále bylo zjištěno, že díky dlouhodobé orientaci regionu na odvětví, která se vyznačují nízkou produktivitou práce a díky nedostatečné podpoře služeb vyššího řádu, kraj dlouhodobě zaostává za celorepublikovým průměrem jak v oblasti hospodářské, tak v oblasti regionálního rozvoje. Tento trend má tak dlouhodobě negativní dopad na regionální rozvoj. Z výsledků je tedy také patrná velká propojenost sektorového hospodářství a regionálního rozvoje, na základě čehož bylo možné formulovat predikci. Pokud region zaostává v ukazatelích regionálního rozvoje, zákonitě se to projeví ve vývoji sektorového hospodářství. Tudiž zaostávání v jedné oblasti podpoří zaostávání v oblasti druhé, čímž dochází k vytvoření jakési spirály, která vede k urychlení růstu regionálních disparit. Na základě toho lze předpokládat, že bez konkrétních řešení tohoto problému se bude rozdíl mezi krajem a celorepublikovým průměrem na úrovni regionálního rozvoje dále zvětšovat. V rámci ČR a KV kraje bude zároveň docházet k zvyšování rozdílu v podílu významnosti odvětví s nižší přidanou hodnotou a odvětví s vyšší přidanou hodnotou.

V rámci řešení tohoto problému byla v práci navržena konkrétní řešení, která by se mohla podílet na snižování regionálních disparit. První řešení spočívá v motivaci

místního obyvatelstva investovat do ekologičtějších zdrojů energie, následkem čehož se v kraji může zlepšit stav životního prostředí a zároveň může dojít k navýšení ekonomické úrovně obyvatel. Řešení počítá i s hrozbami, které jsou uvedené ve SWOT analýze v této práci. Díky tomuto návrhu mohou zaměstnanci v těžebním a energetickém průmyslu v regionu najít uplatnění i po ukončení těžby hnědého uhlí.

Druhé navrhované řešení spočívá ve vytvoření stabilního inovačního prostředí, díky přímým zahraničním investicím do silných stránek regionu. Toto řešení tedy vychází z institucionální teorie regionálního rozvoje, která klade důraz na investice do inovací a mobilizaci endogenního potenciálu. Na základě vytvoření tohoto prostředí se region může stát mnohem atraktivnější oblastí pro nové zahraniční investory, jejichž výchozí produkty se vyznačují vyšší přidanou hodnotou.

Na základě těchto výsledků lze říci, že v práci byly splněny všechny hlavní cíle, mezi které patřily identifikace příčin pomalého rozvoje, formulování predikce v oblasti vývoje hospodářství a regionálního rozvoje v KV kraji a návrhy konkrétních opatření, které by umožnily dynamičtější regionální rozvoj kraje a podílely se na snižování regionálních disparit.

8. Seznam použité literatury

8.1. Tištěné zdroje

- (1) BLAŽEK, Jiří – UHLÍŘ, David. *Regionální rozvoj, nástin, kritika, implikace*, Praha: nakladatelství Karolinium, 2011. ISBN 9788024619743
- (2) BERMANGROUP. *Program rozvoje KV kraje pro období 2014 – 2020*, Karlovy Vary, 2012
- (3) BUČEK A SPOL. *Regionálna ekonómia a politika*, Bratislava: Iura Edition, 2010. ISBN 9788080783624
- (4) ČSÚ, KRAJSKÁ REPREZENTACE KARLOVY VARY. *Statistická ročenka KV kraje*, Praha, 2001.
- (5) ČSÚ, KRAJSKÁ REPREZENTACE KARLOVY VARY. *Statistická ročenka KV kraje*, Praha, 2002.
- (6) H.HUDEČKOVÁ, M.LOŠTÁK, A. ŠEVČÍKOVÁ. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, Praha: Česká zemědělská univerzita, 2015. ISBN 9788021314139
- (7) JEŽEK A SPOL. *Regionální rozvoj*, Plzeň: Západočeská univerzita, 2014.
- (8) PIKE A SPOL. *Local and regional development IN: Regional Studies*. Newcastle University, 2007.
- (9) SKALKOVÁ, O.; HRDLIČKOVÁ, L.; SOUKUP, O. *Ruští turisté přestávají jezdit do Česka*, Hospodářské noviny, 20.6.2014
- (10) SRHOLEC.M. *Přímé zahraniční investice v ČR. Teorie a praxe v mezinárodním srovnání*, Praha: Linde, 2004. ISBN 8086131521
- (11) ŠIMANOVÁ. J. *Investiční pobídky, nadnárodní firmy a regionální rozvoj*, Liberec: Technická univerzita, 2011. ISBN 9788073728038
- (12) TONEV.P, TOUŠEK.V. *Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj*, Praha: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 8021030089
- (13) URBANOVÁ. J. *Vývoj struktury zaměstnanosti v terciárním sektoru průmyslově vyspělých zemí*, Praha, 1988.
- (14) VITURKA. *Zahraniční investice a strategie regionálního rozvoje*, Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 8021022973

8.2. Internetové zdroje

- (1) Dokument *Program rozvoje a CR v KV kraji 2007 – 2013*, Karlovy vary, 2012.
Dostupný z:
<http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/seznam/PRKK.aspx>
- (2) Dokument *Státní rozpočet v kostce 2015*. Dostupný z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2015-21174>
- (3) Dokument *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2001.PČR*. Dostupný z:
<file:///C:/Users/User/Downloads/t005600.pdf>
- (4) HORÁK, M. *Jaké změny nastaly v investičních pobídkách po novele zákona č.72/2000 SB.?* Web epravo. Dostupné z:
<http://www.epravo.cz/top/clanky/jake-zmeny-nastaly-v-investicnich-pobidkach-po-novele-zakona-c722000-sb-98088.html>
- (5) TYŠER, Luděk. *Kategorizace zemědělského území České republiky*. Dostupné z: <http://docplayer.cz/170034-Kategorizace-zemedelskeho-uzemi-ceske-republiky-ing-ludek-tyser-phd.html>
- (6) Web czech. Podnikání. Dostupný z:
<http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Hlavni-pilire-ceskeho-prumyslu>
- (7) Web ČSÚ. Česká republika v číslech. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech#06>
- (8) Web ČSÚ. Ročenky Karlovarského kraje. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-karlovarskeho-kraje-2014-ir78363t2e>
- (9) Web Eurostat. Structural business statistics overview. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Structural_business_statistics_overview#Sectoral_analysis
- (10) Web Integrovaný registr znečišťování. Dokument *Oxidy síry*. S 2 – 3. Dostupný z: http://www.irz.cz/repository/latky/oxidy_siry.pdf
- (11) Web ministerstva zemědělství. eAgri. Dostupný z:
<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/>
- (12) Web MPO. Podpora podnikání. Dostupné z:
<http://www.mpo.cz/dokument12373.html>
- (13) Web MPO. Dokument *Státní energetická koncepce ČR 2014*. S12-31. Dostupný z: <http://www.mpo.cz/dokument158059.html>

- (14) Web PWC. Těžební průmysl. Dostupné z:
<http://www.pwc.com/cz/cs/energetika-a-distributorske-site/tezarstvi.html>
- (15) Web SPS. Dokument *Stavební práce v ČR podle krajů*. Dostupný z
http://www.sps.cz/RDS/PDFDoc_2013/D2-Stavebni-prace-1998-2012-podle-kraju.pdf
- (16) Web Tertiruka. *Metodický pokyn pro podávání a schvalování projektu CDM pro investory z ČR*. Dostupný z: <http://www.tretiruka.cz/news/metodicky-pokyn-pro-podavani-a-schvalovani-projektu-clean-development-mechanism-cdm-pro-investory-z-cr/>
- (17) Web United Nations. Framework convention on climate change. *CDM*.
Dostupný z:
http://unfccc.int/kyoto_protocol/mechanisms/clean_development_mechanism/items/2718.php

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj hrubé přidané hodnoty a podílu zaměstnanosti v KV kraji a ČR v primárním sektoru (200–2015).....	19
Graf č. 2: Vývoj hrubých průměrných mezd (Kč) v primárním sektoru na úrovni KV kraje a ČR (2000 - 2015).....	20
Graf č. 3: Vývoj v podílu zaměstnanosti v těžebním a energetickém průmyslu pro ČR a KV kraj v období 2000 – 2015 (v %).	23
Graf č. 4: Vývoj v podílu zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu a stavebnictví průmyslu pro ČR a KV kraj v období 2000 – 2015 (v %).	23
Graf č. 5: Vývoj podílu HPH v těžebním a energetickém průmyslu pro ČR a KV kraj v letech 2000 – 2013 (v %).	25
Graf č. 6: Vývoj v podílu HPH ve zpracovatelském průmyslu a stavebnictví pro ČR a KV kraj v letech 2000 – 2013 (v %).	26
Graf č. 7: Vývoj průměrných hrubých mezd v těžebním a energetickém průmyslu pro ČR a KV kraj v letech 2000 – 2014 (v Kč).	27
Graf č. 8: Vývoj průměrných hrubých mezd ve stavebním a zpracovatelském průmyslu pro ČR a KV kraj v letech 2000 – 2014 (v Kč).	28
Graf č.9 Vývoj podílu HPH služeb s nižšími průměrnými mzdami pro KV a ČR v letech 2000 – 2005 dle OKEČ (v %).	32

Graf č.10 Vývoj podílu HPH služeb s vyššími průměrnými mzdami pro KV a ČR v letech 2000 – 2005 dle OKEČ (v %).	33
Graf č.11 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb s nižšími PHM pro ČR v letech 2005 – 2015 dle CZ_NACE (v %).	34
Graf č.12 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb s nižšími PHM pro KV v letech 2006 – 2015 dle CZ_NACE (v %).	34
Graf č.13 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb se středními PHM pro ČR v letech 2005 – 2015 dle CZ_NACE (v %).	36
Graf č.14 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb se středními PHM pro KV v letech 2006 – 2015 dle CZ_NACE (v %).	36
Graf č.15 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb se vysokými PHM pro ČR v letech 2005 – 2015 dle CZ_NACE (v %).	37
Graf č.16 Vývoj podílu zaměstnanosti služeb se vysokými PHM pro KV v letech 2006 – 2014 dle CZ_NACE (v %).	38
Graf č.17 Vývoj podílu HPH služeb s nízkými HPM pro ČR v období 2005 – 2013 (v %).	39
Graf č.18 Vývoj podílu HPH služeb s nízkými HPM pro KV v období 2006 – 2013 (v %).	39
Graf č.19 vývoj podílu HPH služeb se středními HPM pro ČR (2006 - 2013).	40

Graf č.20 Vývoj podílu HPH pro služby se středními HPM (2006 – 2013).....	41
Graf č. 21: Vývoj podílu HPH pro služby s vysokými HPM pro ČR v letech 2005 – 2013 (v %)..	42
Graf č. 22: Vývoj podílu HPH pro služby s vysokými HPM pro KV v letech 2006 – 2013(v%).....	43
Graf č.23: Vývoj PM v nízko-příjmových odvětvích v ČR (2005 – 2015).....	43
Graf č.24: Vývoj PM v nízko-příjmových odvětvích v KV (2005 – 2015).....	44
Graf č.25: Vývoj PM v středně-příjmových odvětvích v ČR (2005 – 2015).....	44
Graf č.26: Vývoj PM v středně-příjmových odvětvích v KV (2006 – 2013).....	45
Graf č.27: Vývoj PHM ve vysoko-příjmových odvětvích v ČR (2005 – 2015).....	45
Graf č.28: Vývoj PHM ve vysoko-příjmových odvětvích v KV (2006 – 2013).....	46
Graf č.29: Vývoj sektorového hospodářství v KV kraji a ČR v priméru a sekundéru (2000 – 2015) – podíl nezaměstnanosti v %.....	47
Graf č.30: Vývoj sektorového hospodářství v KV kraji a ČR v terciéru a kvartéru (2000 – 2015) – podíl nezaměstnanosti v %.....	47
Graf č.31: Vývoj sektorového hospodářství v KV kraji a ČR v terciéru a kvartéru (2000 – 2015) – podíl HPH v %.....	48

Graf č.32: Vývoj sektorového hospodářství v KV kraji a ČR v priméru a sekundéru (2000 – 2015) – podíl HPH v %	48
Graf č.33: Vývoj vzdělanosti v KV kraji a ČR (2000 – 2014)	50
Graf č.34: Vývoj vzdělanosti v KV kraji a ČR (2000 – 2014)	50
Graf č.35 Vývoj nezaměstnanosti v KV kraji a ČR (2000 – 2015).....	51
Graf č.36 Vývoj počtu lékařů na obyvatele a vývoj naděje dožití pro ČR a KV kraj (2000-2014).....	52
Graf č. 37 Měrné emise kg/obyvatele v KV a ČR (2000-2013).....	53
Graf č.38 Vývoj průměrných hrubých mezd v KV kraji a ČR (2000 – 2015).....	54

ABSTRAKT

JANDA, Václav 2016. *Změny struktury hospodářství a jejich dopad na regionální rozvoj v Karlovarském kraji (1989 – 2015)*. Bakalářská práce: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni s 72

Klíčová slova: Regionální rozvoj, ekonomický vývoj, analýza, sektorová ekonomika

Tato práce se zabývá hledáním příčin, které vedly ke vzniku a postupnému nárůstu regionálních disparit v Karlovarském kraji v souvislosti se změnami v sektorové ekonomice. Jako hlavní nástroj je zde použita vývojová analýza sektorového hospodářství v Karlovarském kraji v komparaci s celorepublikovým průměrem. Na základě výsledků této analýzy dochází k formulování predikce budoucího regionálního rozvoje a k formulaci konkrétních řešení, která by se mohla podílet na progresivním regionálním rozvoji Karlovarského kraje, a která by mohla vést ke snižování regionálních disparit.

THE ABSTRACT

JANDA, Václav, 2016. *The changes in the structure of the economy and their consequences on the development in Karlovarský region*. Bachelor's thesis. Faculty of Economics, University of West Bohemia in Pilsen p. 72.

Key words: The regional development, the economic development, analysis, structural economy

The thesis is focused on searching of the causes which lead to the rise of the regional disparities in Karlovarský, related with the changes in structural economy. The development analysis of the structural economy in Karlovarský region in comparison with republic average is used in the thesis as the main tool . The prediction of the future development and the specific solution are formulated based on the results of the development analysis. These solutions could participate in progressive regional development of the Karlovarský region and it could lead to the reduction of the regional disparities.